גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הזיהוי שהעבירות של רובנו ככולנו הן שגגות, מתוך ההיסחפות שלנו, כצאן לטבח יובל, אחרי ה'הוראה' של הקונצנזוס הקלוקל, אומר שהיום כולנו נכללים בדרשת "'ולבית יעקב חטאתם". חטא — שגגה. דורנו, דורו של משיח, הוא דור של "בית יעקב" — דור נשי, המתאפיין בעלית הנוקבא. עלית עמי הארץ, היהודים הפשוטים של הבעל שם טוב, על החכמים ועלית בעלי התשובה על הצדיקים. בדור הזה כולנו עמי הארץ, שיש להפוך את זדונותיהם לשגגות ואחר כך לזכויות. כולנו משתייכים למין החלש והרך — "רך כקנה ולא קשה כארז" — שיש לדבר עמו בלשון רכה ולנהוג עמו בהנהגת "ארך אפים ורב חסד ואמת".

[מתוך השיעור 'מי אמר לך לחטוא?']

ויקרא תשפ"ו

ויקרא ה'תשפ"ו

04 **רכות משיחית**
נקודה מעובדת
הפיכת הזדונות לשגגות בדרך לגאולה

05 **מי אמר לך לחטוא?**
התבוננות בפרשת החטאות
שׂרש החטא - הוראה שגויה

16 **קישוטי כלה**
סקירת התנ"ך (9)
לקשט את הנשמה בכ"ד ספרים

18 **הקריאה הסמויה**
מאור עינים לפרשת ויקרא
קריאה ושמירה מהשמים

24 **ביאורי תפלה**
המאיר לארץ
אור החכמה מגיע למלכות

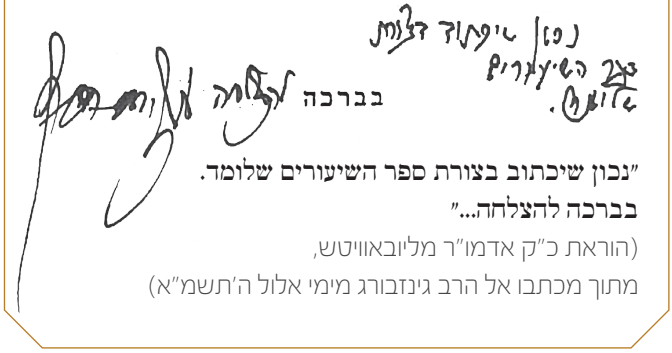
26 **הסיפור החסידי**
הגסות נעלמה
הרבי הרש"ב

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
פרצופי לאה בכתבי האר"י
והכוונה למסע רוחני

29 בַּאֲדוֹר נִלְבָּבִים
הָרַבִּי הָרָשָׁ"ב
רָזִי יְסַפֵּר לָנוּ עַל בַּעַל הַהִלּוּלָא
שֶׁל ב' נִיסָן, רַבִּי שָׁלוֹם דּוֹב בָּעֶר

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

ב"ה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

שלשה שיעורים בגליון השבוע: שיעור מעמיק ב**פרשת החטאות**, שיעור על **כ"ד קישוטי כלה** שכנגד כ"ד ספרי התנ"ך ושיעור **מאור עינים** על הפרשה.

השיעור הראשון – **'מי אמר לך לחטוא?'** – הוא עיון יפהפה ב**פרשת החטאות**, מתוך שיעור מעמיק במסכת הוריות שנמסר לבחורי הישיבות. בהתבוננות הנפרשת בשיעור עולה כיצד **שׂרש כל חטא הוא בהוראה שגויה**, מה שחושף שגם חטאים במזיד הם בעצם רק שגגות – המתקה הסוללת את הדרך ל**כפרה על כל חטאי עם ישראל**. שיעור עמוק, מתוק ומחיה!

בשיעור השני – **קישוטי כלה** – שיעור נוסף בסדרת שיעורי **סקירת התנ"ך** באנגלית, מתייחס הרב להקבלה של חז"ל בין כ"ד קישוטי כלה לכ"ד ספרי התנ"ך ומבאר את עניין **קישוט הנשמה ע"י כ"ד ספרים**.

השיעור השלישי – **הקריאה הסמויה** – הוא שיעור ב**מאור עינים** על הפרשה, שעיקרו זיהוי הדרכים בהן **ה' קורא גם לרשע הכי גדול** ומזמין אותו לחזור אליו. בשיעור גם מתואר התהליך של יציאת מצרים – תהליך **יציאת ישראל מאפילה לאור גדול**, המכין אותנו שלב אחרי שלב להשראת השכינה בתחתונים.

נהנתם ממדור **הסיפור החסידי** על בעל ההילולא **הרבי הרש"ב** ויש לכם טעם של עוד? עברו ל**מדור לילדים** ותהנו מעוד **שלל סיפורים** מפיו של רדי.

בשבוע הבא עלינו לטובה יחול **ח' ניסן** – יום **השחרור של הרב** מהכלא, לפני בדיוק שלשים שנה! לרגל המצב לא ברור עדיין באיזה פורמט תערך ההתוועדות – בע"ה – ואתם **מוזמנים לעקוב** אחרי הפרסומים ב**רשימת התפוצה** לקראת סוף השבוע וב**אתר דרך חיים** בכתובת derechaim.info

בתפלה להמשך נסי ה', בשורות טובות, ישועות ונחמות,

שבת שלום ומבורך,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע **פרשת צו** הבעל"ט:

נ"ך יומי – זכריה פרק יד, **מלאכי** פרקים א־ג, **משלי** פרקים א־ג; **משנה – זבחים** פרק ו.

רוצים להבין עוד?
עברו לשיעור בעמי הבא

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

רכות משיחית

בפרשת ויקרא נמנים ארבעה שמביאים קרבן על חטאם בשגגה: כהן משיח, שמביא פר על העלם־דבר (הוראת־טעות שהורה לעצמו) עם שגגת־מעשה (בפועל); סנהדרין, שמביאים פר על העלם־דבר (הוראת טעות) עם שגגת־מעשה של רוב הקהל (בעקבות הוראתם); נשיא (מלך), שמביא שעיר על שגגת־מעשה; והדיוט, כל "נפש אחת... מעם הארץ", שמביא חטאת על שגגת־מעשה.

בגלוי, רק אצל הכהן המשיח והסנהדרין מופיעה הוראה שגויה שגורמת לחטא. אך אליבא דאמת גם שגגות המעשה של המלך וההדיוט נובעות מהוראת־טעות סמויה הגורמת לחטא. במלך נאמר "אשר נשיא יחטא" (ולא 'אם נשיא יחטא') משום שבתוקף תפקידו עליו להתנשא על העם, והתנשאות גורמת לאיבוד שיקול הדעת, לשכחת ה' וממילא לטעויות וחטאים. גם יחסי המלך עם הכהן הגדול, שצריך להורותו דעת, עם יועציו ועם דעת־הקהל שהוא מתחשב בה, הם מקור להוראות־טעות רבות. טעות ההדיוט, רומז הפסוק, באה "מעם הארץ" — הוא נתון כולו להשפעות החברה, לקונצנזוס השלילי, למה שנכתב בעיתון ומשודר בכלי התקשורת.

אדרבא, ככל שיורדים בסולם השוגגים ההוראה יותר 'מכריחה' לחטוא — הכהן המשיח טועה בשיקול דעתו; בסנהדרין נוצרת טעות ברוב דעות (והעם, הכפוף להוראות הסנהדרין, חוטא בשגגה); המלך הוא אדם בעל שיקול־דעת עצמאי רחב, אך הוא עלול במיוחד לחטוא; ו"נפש אחת... מעם הארץ" הולכת 'כצאן לטבח' אחרי המוסכמות החברתיות. לכן, בעומק החטא הוא תוצאה מ'הוראה' של ה', ה"נורא עלילה על בני אדם", אשר לוקח אחריות על החטא ומחשיב אותו כשוגג — "'ולבית יעקב חטאתם' אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להן כשגגות".

בהשקפה ראשונה, עליה נאמר "בקש הקב"ה לברוא את העולם במדת הדין", נדמה שהתרופה להוראות־הטעות ולחטאים שבעקבותיהן היא השמעה תקיפה של דיני התורה, עם אזהרות חמורות מפני החטא, קללות ועונשים חריפים — ככל שהאמת תשמע בתוקף יותר, היא תשלול את התגברות הקליפה המטשטשת את הדעת וגורמת לחטא. אכן, בהמשך הדורות התברר שהשפעתה של הדרך הזו קלושה, ובמובן מסוים היא אף מקבעת־מכריחה את החטא. הקב"ה ראה שאין העולם מתקיים במדת הדין ושתף עמה את מדת הרחמים (ואף הקדימה לה) — צדיקי הדורות התמסרו לבטל העונשים ולהמתיק הקללות.

בדורנו, דור עקבתא דמשיחא, כולנו בגדר עמי־הארץ הנכללים ב"בית יעקב" — זהו דור נשי, רך וחלש, שכדי להשפיע עליו צריכים להחליף את ה"דברים קשים כגידים" (שמתאימים ל"בני ישראל", גברים תלמידי חכמים) באמירה רכה של "כה תאמר לבית יעקב" ("אלו הנשים"), כדרך הבעל שם טוב ותלמידיו. ה' צריך להחשיב לנו את הזדונות כפשעי־רשלנות, להפוך את הפשעים לשגגות ולנקותנו מכל אשמה. דווקא הנהגת "ארך אפים ורב חסד ואמת" תעורר אותנו לשוב אל ה' תשובה מאהבה (ההופכת את הזדונות לזכויות) — תשובה של "אשה מזרעת תחלה", באהבה ורצון טוב, אשר "יולדת זכר", את מלך המשיח שיגאל אותנו גאולה אמתית ושלמה.

שיעור

התבוננות בפרשת החטאות

'מי אמר לך לחטוא?'

קיצור מהלך השיעור

בפרשת ויקרא מנויים **ארבעה שוגגים** שצריכים להביא קרבן – כהן משיח, בית דין, נשיא והדיוט. עיון מעמיק בפרשה מזמין אותנו לגלות כיצד כל **שגגת־מעשה** נובעת בעצם **מהוראה שגויה** – גלויה או סמויה – שהיא **שרש החטא**. **פרק א** בונה את המבנה הפנימי של ארבעת השוגגים, חושף את מקור החטא דווקא **ב'מלכותיות'** של כל אחד מהם, ובעיקר מעמיק לגלות את מקור ההוראה השגויה. הזיהוי ש**בכל חטא יש מי שהורה לחטוא** חושף שבסופו של דבר גם **החטאים במזיד הם סוג של שגגה** וסוללים דרך ל**כפרה** על כל חטאי ישראל. **פרק ב** מעמיק – על יסוד גימטריא מפתיעה – ב**תכלית ה'דינים'** שיש בתורה, החל מנבואת משה, אך גם בהכרה ש**שיטת הדינים לא כל כך הצליחה**, ובדורנו, לקראת ביאת המשיח, יש לנקוט בגישה אחרת ו**להמתיק את כל הדינים**. השיעור היסודי והחשוב נמסר לבחורי הישיבות במסגרת שלישיית שיעורים במסכת הוריות, כאשר היא נלמדה בלימוד הפרק השבועי במשנה לפי הסדר שהנהיג הרב (כפי שמתפרסם כל שבוע בהקדמת המערכת), והוא מתפרסם לכבוד פרשת ויקרא.

א. ארבע שגגות בארבע הוראות

ארבעה חוטאים בסוד הוי'

בפרשת חטאות, תחת הכותרת "נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא בִּשְׁגָגָה מִכֹּל מִצְוֹת הוי' אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה"[א], יש ארבעה חוטאים שמביאים קרבן: הכהן הגדול – "אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם"[ב]; הסנהדרין – "וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הוי' אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ"[ג]; המלך – "אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הוי' אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. מוצאי י"א שבט ו'ב' אדר פ"ו – כפ"ח.

א ויקרא ד, ג.

ב שם פסוק ג.

ג שם פסוק יג.

תֵּעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם"[ד]; האדם הפרטי — "וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת הוי' לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם"[ה]. זוהי פרשה יסודית, שמלמדת שכל אחד, בכל רמה, עלול ליפול בחטא — מהיהודי הפשוט, דרך המלך והסנהדרין, ועד לכהן הגדול — ועליו להודות על טעותו ולשוב עליה בתשובה.

כל אחד, בכל רמה, עלול ליפול בחטא – מהיהודי הפשוט, דרך המלך והסנהדרין, ועד לכהן הגדול – ועליו להודות על טעותו ולשוב עליה בתשובה

כאשר התורה מביאה ארבעה דברים או דינים ברצף, בפרט עם סדר מובהק של ירידה־המשכה מלמעלה למטה (כמו כאן), הם מכוונים מן הסתם כנגד אותיות שם הוי' ב"ה[ו]: כתוב בפירוש[ז] שהכהן הגדול הוא בסוד החכמה, אבא (למעלה מכהן הדיוט ששייך לחסד)[ח], אשר נמשח ב"שמן משחת קדש"[ט] (שדווקא הוא חייב בפר הבא על כל המצוות[י]) השייך לחכמה, ה־**י** של שם הוי' ב"ה; חכמי הסנהדרין הם בסוד **ע** רבתי של "**שמע**"[יא], שבסוד ז"ת דאמא[יב] — הם מצד הבינה[יג], **ה** עילאה; הנשיא־המלך הוא בסוד ז"א, "מלכא" בכל מקום בקבלה, ה־**ו** שבשם[יד]; בני העם, שמקיימים "שום תשים עליך מלך"[טו], הם בסוד המלכות של המלך (שהרי "אין מלך בלא עם"[טז]), **ה** תתאה שבשם, ולמדרגה זו שייכת "נפש אחת" שחוטאת (וכן בסוד נרנח"י הנפש היא המלכות).

י	כהן משיח
ה	כל עדת ישראל
ו	נשיא (מלך)
ה	נפש אחת

ארבעה כתרים

את ארבעת החוטאים אפשר גם להקביל — בפשטות — כנגד הכתרים שמונה רבי שמעון בר יוחאי[יז]: הסנהדרין מעוטרים ב"כתר תורה", הכהן המשיח מעוטר ב"כתר כהונה" והנשיא מעוטר ב"כתר מלכות". "נפש אחת... מעם הארץ" היא היהודי הפשוט של הבעל שם טוב, המעוטר ב"כתר שם טוב" (ש"עולה על גביהן"). כל אחד מהכתרים עלול ליפול ונזקק לדרך כפרה ותיקון.

בעומק, תחושת ה'כתר' של כל אחד — הרגשת ההתנשאות והייחוד שלו — היא־היא המביאה אותו לחטא (חטא לשון חסרון[יח], חסרון בבטול אמתי לה', "בלתי להוי' לבדו"[יט], שמביא לחטא בשגגה). הדבר בולט במיוחד אצל המלך, שחוטא מתוך תחושת ה'**אני**' שלו — ר"ת "**א**שר **נ**שיא **י**חטא" — כאשר מתוך "ורם לבבך" בא "ושכחת את הוי' אלהיך"[כ] (בחטא בשגגה־שכחה)[כא]. אבל "אין כתר אלא למלך"[כב], והכתר של כל אחד הוא המלך־הנשיא

ד שם פסוק כב.

ה שם פסוק כז.

ו ראה גם לקו"ש ח"ו עמ' 107, שבתורה ישנו קשר בין מערכות בעלות מספר זהה.

ז שער ההקדמות צג, א.

ח ראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א עמ' קפח.

ט שמות ל, כה.

י ויקרא ד, ג.

יא דברים ו, ד.

יב שעה"כ דרושי ק"ש ה.

יג ראה קהלת יעקב ערך 'סנהדרין'.

יד במסכת הוריות, העוסקות בשלש החטאות ה'ציבוריות', הסדר הוא סנהדרין־כהן משיח־מלך – **היו**, הצירוף המוליד את ספירת ההוד (ראה **סוד ה' ליראיו** ש"א פכ"ט), היינו שהעיקר ב**הוריות** הוא ה**הודיות**, לחזור מההוראה השגויה, להודות על האמת ולהתוודות על החטא, ואזי "מודה ועוזב ירוחם" (משלי כח, יג).

טו דברים יז, טו.

טז רבינו בחיי על בראשית לח, ל; עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז.

יז אבות פ"ד מי"ג.

יח כמובא תמיד בדא"ח ממלכים־א א, כא.

יט שמות כב, יט.

כ דברים ח, יד. וראה סוטה ה, א.

כא **מלך** עולה ה"פ **חטא** – חטא בכל הנרנח"י שלו (כל חמש המדרגות שבמלך המשיח – "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד", כנודע).

כב תניא אגה"ק כ.

שבו ("שום תשים עליך מלך... מקרב אחיך"[כג] דווקא, וכך נדרש בכל מינוי בישראל[כד], בו מתגלה בחינת הנשיא שבכל אחד ואחד). "מלך שמו [כתרו וגאוותו] נקרא עליהם"[כה] ומתוך ה"ורם לבבך ושכחת" של המלך באה שכחה־שגגה לכל אחד מעמו. כל ישראל מלכים הם[כו] וממילא "אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"[כז].

ורמז נפלא שהעיקר הוא חטאו של הנשיא: ארבעת הביטויים — "**אם הכהן המשיח יחטא**", "**ואם כל עדת ישראל ישגו**", "**אשר נשיא יחטא**", "**ואם נפש אחת תחטא בשגגה**" — עולים 4450, ה"פ "**אשר נשיא יחטא**"[כח] (890)! אכן, כפי שהכתר המלכותי[כט] הוא מקור החטא אצל כולם, כך הוא גם מקור התשובה. כך נדרש בביטוי "אשר נשיא יחטא" השינוי מ"אם" (שנאמר אצל כל שאר החוטאים) ל"אשר" (שנאמר בנשיא): "'אשר נשיא יחטא'... אשרי הדור שהנשיא שלו מביא חטאת על שגגתו, אם נשיא מביא קרבן צריך אתה לומר מהו הדיוט, ואם על שגגתו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו זדונו"[ל] — קרבן הנשיא הוא מקור של התעוררות תשובה לכל העם.

כג דברים יז, טו.

כד רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד.

כה ע"פ הפיוט אדון עולם. מובא כך במאמרי חב"ד ברבוי מקומות.

כו מובא בשם הירושלמי. ראה זהר ח"ב כו, ב (ובניצוצי זהר שם); ח"ג כח, א.

כז קהלת ז, כ.

כח "**אשר נשיא יחטא**" עולה גם "**בכל עצב יהיה מותר**" (משלי יד, כג) – מתוך עצבון־מרירות המלך השב בתשובה על חטאו הוא זוכה לשמחה אמתית (כפירוש הביטוי בתניא פכ"ו), עד לאושר של "אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו".

כט כל אחד מארבעת הכתרים הוא כתר מלכות של החובש אותו (כמבואר בפנים), והרמז: ד"פ **כתר** (**כתר** פנים ואחור) – סוד ארבעת הכתרים שכאן – עולה ה"פ **מלכות** (**מלכות** ברצוא ושוב).

ל הוריות י, ב.

בעומק, לכל שגגת מעשה קודם "העלם דבר", איזו הוראת־טעות – גלויה או סמויה – שגורמת לאותה שגגה

הוראה ושגגת מעשה

בפשטות, בשני הראשונים, הכהן המשיח והעדה־הסנהדרין, "אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה"[לא] — הכהן המשיח מביא פר רק אם הוא מורה לעצמו הוראת־טעות ועושה בפועל את החטא (על פי הוראת עצמו) והסנהדרין מביאים פר רק אם הורו לעם הוראת־טעות ורוב העם עשה בפועל את החטא לפי הוראתם. לעומת זאת, בשני האחרונים, הנשיא־המלך ו"נפש אחת", החיוב הוא על שגגת מעשה בלבד (ללא הוראה שקדמה לכך).

אכן, בעומק, לכל שגגת מעשה קודם "העלם דבר", איזו הוראת־טעות — גלויה או סמויה — שגורמת לאותה שגגה (והכוונה להוראת־טעות של מי שראוי היה להורות כדבעי, ולא רק הוראת היצר הרע...). כך ניתן להבין גם משם המסכת העוסקות ברוב הדינים הללו — מסכת הוריות (על אף שהמכנה המשותף לכל החטאות הוא שגגת מעשה, ואילו העלם דבר בהוראה שייך לכאורה רק לפר הכהן המשיח ופר העדה).

יש כאן תהליך: במקרה הראשון, אצל הכהן המשיח, ההוראה ושגגת המעשה הם אצל אותו אדם. במקרה השני, אצל הסנהדרין, כבר יש פיצול — ההוראה היא של בית הדין ושגגת המעשה היא של העם. במקרים הבאים, לפי היסוד הזה, ההוראה מתרחקת עוד יותר משגגת המעשה הגלויה — היא לא גלויה ולא מוזכרת בפירוש במשנה אבל היא 'מרחפת' בהעלם על גבי שגגת המעשה. לכן, על כל חטא נכון לשאול — 'מי אמר לך לחטוא?'.

"ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ"

רמז מובהק לכך שנפש אחת מהעם שוגגת

לא הוריות פ"ב מ"ג.

ישנה 'הוראה' "מעם הארץ" – השפעה סביבתית של החברה, הקונצנזוס המקובל, מה שכתוב בעיתון או נאמר בכלי התקשורת – והיא הגורמת את החטא ל"נפש אחת" (של 'עם הארץ')

מתוך הוראת־טעות יש בפסוק המתאר את החטא – "ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ וגו'". לכאורה, זהו מקרא מסורס, שהרי היה צריך לכתוב 'ואם נפש אחת מעם הארץ תחטא בשגגה', ושינוי הסדר מלמד שמקור השגגה הוא "מעם הארץ" (על דרך ביאור החסידות[לב] לתחלת פרשת הקרבנות, "אדם כי יקריב מכם"[לג] – במקום 'אדם מכם כי יקריב' – שההקרבה היא "מכם"־מעצמכם)[לד]. כלומר, ישנה 'הוראה' "מעם הארץ" – השפעה סביבתית של החברה, הקונצנזוס המקובל, מה שכתוב בעיתון או נאמר בכלי התקשורת – והיא הגורמת את החטא ל"נפש אחת" (של 'עם הארץ').

על כך אמרו חז"ל "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו"[לה], והסביר אדמו"ר הזקן "כי מקומו גורם לו לחטוא"[לו] – החטא בא בהשפעת הסביבה והחברה. אדמו"ר הזקן מסיים שם "ולכן ארז"ל על ע"ה שזדונות נעשו להם כשגגות". אצל עם הארץ אפילו החטא במזיד – כשהחוטא יודע מה הוא עושה, אבל 'אמרו לו' שזה מותר – נחשב כ"תחטא בשגגה" (וראה עוד לקמן).

לב לקו"ת ויקרא ד"ה "אדם כי יקריב מכם".

לג ויקרא א, ב.

לד בשני המקרים – גם ב"אדם כי יקריב מכם" וגם ב"ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ" – דורשים חז"ל בתורת כהנים "פרט למומר", וראה באריכות ובטוב טעם בפירוש המלבי"ם על שני הפסוקים שטעם הדרשה הוא הדיוק שבפנים, "שכל מקום שמלה אחת (השייכת לבאר שם או פעל אחד) נסתרסה ממקומה הראוי והועתקה אל סוף המאמר, ידרשוהו תמיד כאילו הוא נשוא המאמר בכלל".

לה אבות פ"ב מ"ד.

לו תניא פ"ל.

"אשר נשיא יחטא"

אם אצל הכהן המשיח ועיני העדה מפורש מהו העלם הדבר, ההוראה שגורמת לשגגת מעשה, ואצל "נפש אחת... מעם הארץ" יש לכך רמז ברור, מתבקש להשלים ולהבין מהו מקור ההוראה הגורם לחטאו של המלך, "אשר נשיא יחטא", שכפי שנרמז לעיל הוא העיקר בפרשית החטאות.

עוד לפני הדרשה ש"אשר נשיא יחטא" הוא מלשון "אשרי" שואלים חז"ל על שינוי הלשון (מ"אם" ל"אשר"): "'אשר נשיא יחטא' – יכול גזרה?!"[לז] (והגמרא מסבירה שיתכן לומר ש"גזרה היא" כשם שבנגעי בתים יש מי שדורש ש"בשורה היא"[לח]). הגמרא דוחה את האפשרות הזו מתוך השוואה בין ה"יחטא" של הנשיא ("אשר נשיא יחטא") ל"יחטא" של הכהן המשיח ("אם הכהן המשיח יחטא") – "מה להלן לכשיחטא אף כאן לכשיחטא".

את ההשראה הזו של הכהן המשיח על הנשיא אפשר לקשר ישירות לשאלה 'מי נתן את ההוראה?' למלך: על הפסוק "וַהֲקִימֹתִי לִי כֹּהֵן נֶאֱמָן כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה וּבָנִיתִי לוֹ בַּיִת נֶאֱמָן וְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי מְשִׁיחִי כָּל הַיָּמִים"[לט] (בנבואתו הראשונה של שמואל הנביא) אומר הרד"ק "ואמר 'לפני משיחי' כי הכהן היה בא לפני המלך להורותו הדרך הטובה... וכן אמר זכריה הנביא 'וישב ומשל על כסאו והיה כהן על כסאו ועצת שלום תהיה בין שניהם'[מ]". לפי זה, נראה שאצל המלך ("משיחי") באה ההוראה מהכהן הגדול ("הכהן המשיח") – או במעשה, שהכהן הגדול נתן לו הוראה שגויה, או במחדל, שהכהן הגדול לא מלא את תפקידו "להורותו הדרך הטובה" ובכך בעצם הורה לו[מא] ללכת

לז הוריות י, א.

לח וראה בביאורי התורה תמימה עה"פ (אות פ) שמכיון ש"אשרי הדור וכו'" (לשון אושר) יש הוה־אמינא שה"גזרה" הזו גופא היא "בשורה".

לט שמואל־א ב, לה.

מ זכריה ו, יג.

מא על דרך "הבא ליטמא פותחין לו" (שבת קד, א), כאשר

בדרך אחרת[מב].

כמובן, בנוסף לכהן הגדול יש למלך יועצים ושרים רבים, שגם מהם יכולה לבוא הוראת הטעות (כדוגמת המסופר[מג] על רחבעם שקבל את עצת הילדים ולכן אבד את רוב מלכותו). במעגל רחב עוד יותר, "ברב עם הדרת מלך"[מד] והמלך מושפע מהדור שלו — מתומכיו הסובבים אותו (ה'מפלגה' שלו) וגם מדעת הקהל בכלל[מה] (כאשר "פני הדור [המלך] כפני הכלב"[מו], המביט אחורה לראות מה רצון בעליו[מז]).

למלך יש זיקה מיוחדת לה' יתברך ולעתים אפשר לפרש שהוא־הוא בעל ההוראה שגרמה למלך לחטוא

גם להוה־אמינא של "יכול גזרה" יש קיום מסוים. כך, הזהר אומר על "אשר נשיא יחטא" — "ודאי יחטא"[מח]. מפרשי הנגלה מסבירים[מט] שיש כאן מעין גזרה (לפחות כהוה־אמינא) משום שהשררה גורמת לנשיא שיחטא — המלך, מכורח תפקידו, צריך להתנשא על העם. ההתנשאות פוגעת בצלילות הדעת וממילא המלך בא לטעות בשיקול הדעת וחוטא בשוגג. יש אפילו מי שאומר[נ] שמכיון ש"אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו אומרין לו חזור לאחוריך"[נא] ההוה־אמינא של "יכול גזרה" היא שהחטא עצמו יגרום למלך שלא תזוח דעתו עליו.

בפנימיות, גם אם ככלל לא ניטלת מהמלך הבחירה החפשית שלו, יש מצבים בהם 'נגזר' על המלך לחטוא בגזרת ה', ה"נורא עלילה על בני אדם"[נב], וזאת גופא כדי להורות דרך תשובה לכל אחד מהעם, כפי שמפורש[נג] על הדמות העיקרית של מלך, דוד המלך, שלא היה ראוי לאותו מעשה (חטא בת שבע) אלא חטא בגזרת־מלך כדי להורות תשובה ליחיד (ועל דרך זה אומרים חז"ל[נד] שעל אף שצדקיהו המלך היה צדיק בפני עצמו, מפני חטא הדור כתוב שגם הוא היה רשע וחוטא וכו'). דווקא על המלך נאמר "ועשה אחת מכל מצות הוי' אלהיו אשר לא תעשינה וגו'", "שאין על גביו אלא ה' אלהיו"[נה] — למלך יש זיקה מיוחדת לה' יתברך ולעתים אפשר לפרש שהוא־הוא בעל ההוראה שגרמה למלך לחטוא[נו].

העדר ההוראה הוא פתח לחטא (וראה מאור עינים צו ד"ה "חמץ בפסח במשהו" שפתיחה כזו היא סיוע של ממש).

מב עיי"ש ברד"ק שכאשר המלך רוצה לשאול באורים ותומים הוא בא לפני הכהן, "אבל בכל עת אחר שירצה המלך לראות הכהן הגדול ולדבר עמו הכהן היה בא לפניו", וכאשר הכהן לא ממלא את תפקידו – בשל 'משחקי כבוד' מי צריך לבוא אל מי – יוצאת מכך הוראה שגויה ומסולפת (על דרך המסופר בבראשית רבה ס, ג על דיון מעין זה בין פינחס בן אלעזר הכהן ויפתח הגלעדי שהיה ראש וקצין לישראל – מי יבוא אל מי כדי שפינחס יתיר־**יפתח** ל**יפתח** את הנדר – שבעטיו אבדה בת יפתח ונענשו שניהם).

מג מלכים־א יב, ח.

מד משלי יד, כח.

מה וראה באר שבע על אתר שכשם שחטא הכהן הגדול הוא "לאשמת העם" (פוגע בעם, כמובא ברש"י כאן, ובדרך דרוש נאמר שיתכן שהוא גם נובע מהעם – שכח ההוראה של הכהן הוא מהעם והעלם הדבר שלו הוא "לאשמת העם" – כפי שנתפרש על חטא ההדיוט "מעם הארץ") כך גם תשובת המלך היא לטובת העם ובזכותו, שעל כן "אשרי הדור וכו'", ודוק.

מו סוטה פ"ט מט"ו.

מז אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ז אגרת א'תתקח בשם רבי ישראל מסלנט. ובכ"מ.

מח ח"ג כג, א.

מט וראה בתורה תמימה הנ"ל הערה לח ובחבר כהנים על תורת כהנים כאן.

נ עיון אליהו לעין יעקב על אתר.

נא יומא כב, ב.

נב תהלים סו, ה. וראה דרשת הפסוק בתנחומא וישב ד על חטא (ועונש) ב'עלילה' של ה' (ונתבאר באריכות בתו"ח תלדות ד"ה "ויתן לך" פ"ו ואילך, ד"ה "באתי לגני" תשל"א, ובכ"מ). ורמז: **עלילה** עולה **קמה**, שם העמדת המלך (ריש ויקהל משה, וראה גם לקו"מ רלד) – מקור החטאים, כנ"ל בפנים – ועולה ה"פ (ממוצע כל אות) "**וחטאה**" (וראה לקמן בפנים)!

נג וראה ע"ז ד, ב־ה, א.

נד סנהדרין קג, א.

נה הוריות יא, א. וראה במלבי"ם עה"פ באריכות שהתואר "אלהיו" לא מתייחד על אדם שאין לו קרבת אלקים מיוחדת – כנזיר או כהן – חוץ מהמלך (כולל מלך מיוחד ברשעו).

נו אצל אחאב, המלך הרשע (ודוק בהערה הקודמת),

מקור החטא בארבע המדרגות

לפי הקבלת ארבעת החוטאים לאותיות שם הוי' ב"ה, בעל ההוראה הוא תמיד במדרגה אחת גבוהה יותר. ובאותיות של קבלה:

מקור ההוראה לכהן המשיח, שבחכמה (**י**), הוא בקוצו של **י** — כח המשכיל שבו, מוחא סתימאה (בו מלובשת גבורה דעתיק, שרש מדת הדין).

מקור ההוראה לקהל ישראל — רוב נשמות ישראל, כנגד **ה** עילאה (סוד מחצב הנשמות שבבינה[נד]) — הוא בחכמה של חכמי העדה.

מקור ההוראה למלך, שבז"א, הוא התבונה — העצה של יועץ המלך (מלך לשון "**במי** נמלך"[נח], והיינו שרש נשמתו — כנשמה כללית — במחצב הנשמות, כנ"ל).

הסוד העמוק של מסכת הוריות - שמחבר יחד את כל החטאות - הוא שבכל שגגה יש גם בעל־הוראה, לטוב ולמוטב

מקור ההוראה ל"נפש אחת" שבמלכות היא בעצם הוראת המלך שמעליה — סמכות החברה (המלכות־הממסד של המלך, חוקי המדינה, כולל גם שרש "עם הארץ", **ה** תתאה, בשרש הכלל ב־**ה** עילאה, סוד "הא בהא תליא", כפי שהמלכות מקבלת מאמא בזמן הנסירה בראש השנה[נט], יום המלכת ה', וד"ל).

אוירת החטא

אם כן, הסוד העמוק של מסכת הוריות — שמחבר יחד את כל החטאות — הוא שבכל שגגה יש גם בעל־הוראה, לטוב ולמוטב. אצל הכהן המשיח והסנהדרין (י־ה בארבע החטאות) בעל־ההוראה מופיע במודע (במוחין, חכמה ובינה, **י־ה**) ואצל הנשיא וההדיוט (**וה** בארבע החטאות) הוא בלא־מודע (והיינו שרש ה־**וה** בכתר, העל־מודע).

הוראה בגימטריא **אויר** — האויר שאדם נושם משפיע עליו. "אוירא דארץ ישראל מחכים"[ס] (ולעומת זה, כפי שאמר הרבי המהר"ש[סא], 'אוירא דחוץ לארץ מטפיש') — לכן הסמיכה של בעלי־ההוראה האמתיים היא דווקא בארץ ישראל[סב]. לכן, כפי שהאריך הרבי הריי"צ להסביר[סג], עבודה עיקרית צריכה להיות 'לטהר את האויר' — שהאויר שסובב אותנו לא יהיה מעופש, אויר של העלם־דבר שמאפיל על האור שבו (שהרי **אויר** דקדושה הוא **אור־י**[סד]). כך אפשר לפרש את שרש **שגג** כנוטריקון '**יש גג**' — הגג הוא מקיף, האויר, שמעל האדם, ממנו יכולות גם השפעות־רוחות שליליות[סה], ולכן יש צווי "ועשית מעקה לגגך"[סו], כדי שלא לפול מהרוחות המנשבות על הגג. עשית המעקה מתחילה מההכרה שתמיד יש בעל־הוראה שמשדר לי הוראות וההקפדה על 'הקשבה' רק ל"תורת אמת"[סז] של "משה אמת ותורתו אמת"[סח] (ועד לדרגת "אמת לאמתו"[סט], היינו יחוד האמת של משה עם האמת של האדם, שהיא ניצוץ משה שבו — יחוד משה כ'אובייקט'

"**אלהיו**" מתלבש בבעל־ההוראה שלו, **אליהו**, וד"ל.

נד ראה שערי קדושה ח"ג ש"ב.

נח ע"פ בראשית רבה ח, ג־ז.

נט ראה פע"ח דרושי ר"ה דרוש א' (ובמאמר שנדפס במחזור ר"ה ויו"כ בהוצאת קה"ת).

ס בבא בתרא קנח, ב.

סא מובא משמו במבשר טוב ח"ג אוצר עובדות אות ח. וראה רשימת י"ג תשרי השתא.

סב ראה פיה"מ לרמב"ם סנהדרין פ"א מ"ג; רמב"ם הלכות סנהדרין פ"ד הי"א.

סג ראה לדוגמה אג"ק שלו ח"ב אגרת תרכז; לוח "היום יום" י"א טבת. ובכ"מ.

סד תקו"ז ל (עד, א).

סה האויר הוא המדיום של הרוחות - גם רוח רעה, כמו אצל שאול המלך (שמואל־א טז, יד־כג; יח, י; יט, ט), גם רוח מצויה וגם רוח שאינה מצויה, וגם רוח המעורבת באש (ראה ב"ק ג, ב; ו, א), וד"ל.

סו דברים כב, ח.

סז מלאכי ב, ו.

סח בבא בתרא עד, א; סנהדרין קי, א.

סט ראה המשך תרס"ו ד"ה "אם בחקתי תלכו" תרס"ד עמ' תלח; תורת שמואל תרכ"ט עמ' שטו (במהדורת תשנ"ב). ובכ"מ.

עם משה כ'סובייקט'[ע], בסוד "'משה משה' לא פסיק טעמא בגוויהו"[עא], וד"ל).

המשמעות העיקרית של החידוש הזה שייכת לגדר שוגג בכל מקום, שאיננו רק "העלם דבר" פנימי, הנובע מהעלם הרע שבאדם עצמו (כפי שמבואר בחסידות[עב] בחומרת השגגה), אלא שהשגגה נגרמת ממקור של הוראה־שגויה מחוץ־מעל לאדם[עג]. יחסית, העלם הרע שבאדם הוא על דרך המקיף הקרוב, חויה שמופיעה מתוך האדם פנימה, בעוד הרע המקרין על האדם מבחוץ הוא על דרך המקיף הרחוק, הקשור לסביבת האדם. השפעת המקיף הרחוק היא חלק מה"**נורא** עלי**ל**ה **על בני אדם**", סופי תיבות **אלהים**, בגימטריא **הטבע**[עד] — האדם הוא 'מדינו' **בטבעו**'[עה] והוא מושפע בהכרח מהסביבה והחברה (ובפרט מהשפעת־הוראת המדינה)[עו].

יחסית, העלם הרע שבאדם הוא על דרך המקיף הקרוב, חויה שמופיעה מתוך האדם פנימה, בעוד הרע המקרין על האדם מבחוץ הוא על דרך המקיף הרחוק, הקשור לסביבת האדם

"נשא עון ופשע וחטאה"

כשמכירים בכך, אפשר לעשות צעד נוסף ולהבין שגם חטאים שבאים לכאורה מתוך הכרה הם בעצם סוג של שגגה, משום שהאדם מושפע מאד מ'הוראות' הסביבה שלו, כדברי אדמו"ר הזקן שהובאו לעיל שלכן לעמי הארץ "זדונות נעשות להם כשגגות" (וראה עוד לקמן).

יג מדות הרחמים של ה' מסתיימות "נשא עון ופשע וחטאה ונקה"[עז]. "עון" הוא מזיד ו"חטאה" היא שגגה[עח], וביניהם יש "פשע". חז"ל מפרשים שפשע הוא מרד, אבל לפי הסדר של עון־פשע־חטאה מסתבר יותר לפרש בפשוטו של מקרא שפשיעה היא התרשלות[עט] (כמו בדיני שומרים), הפחותה ממזיד (עון) וקרובה לשגגה (חטאה). ה' ברחמיו הופך את ה"עון" ל"פשע" — במעין 'לקיחת אחריות' של ה' (וממילא תנועת תשובה, "הביאו עלי כפרה"[פ], שהוא היה צריך לשמור את האדם שלא יחטא[פא] ולהזכיר לו את אחריותו שלא להסיח דעתו מהפקדון־התפקיד שלו — ואחר כך ל"חטאה" (על ידי תשובה מיראה, בה "זדונות נעשו לו כשגגות"[פב]) ולבסוף "'ונקה' לשבים"[פג], בתשובה מאהבה, ההופכת את השגגות לזכויות ממש (אכן, הסיום הוא "[ונקה] לא ינקה" — האדם מצדו לא זוקף לעצמו את כל התיקון שעושה ה' ברחמיו, אלא עדיין רואה את עצמו כחוטא ומקיים בעצמו "וחטאתי נגדי תמיד"[פד]).

ע ללא יחוד זה עלול משה עצמו לומר לי לחטוא, כדלקמן פ"ב באריכות.

עא ע"פ שמות רבה ב, ו; זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.

עב ראה דרך חיים שער התשובה פ"ה (והמאורע הקשור בו – סה"מ קונטרסים ח"ב שנו, ב ואילך; אג"ק הריי"צ ח"ג עמ' שעט־שפ).

עג בסוד "**כל צמא**" (ישעיה נה, א) – **כ**לים־**ל**בושים־**צ**למים־**מ**וחין־**א**ורות (הקדמת הח"י בשמ"ש לסדור ספה"ע) – מורה ההוראה של האדם שנברא בצלם הוא המוחין, כאשר **מוח** עולה ג"פ (ממוצע כל אות) **חטא**, וד"ל. עד פרדס רמונים שי"ב, פ"ב; תניא, שער היחוד והאמונה רפ"ו.

עה מו"נ ח"ב פ"מ.

עו ראה רמב"ם הלכות דעות ריש פ"ו. ובאריכות ב**קומי אורי** במאמר "במדבר מלון אורחים".

עז שמות לד, ז.

עח יומא לו, ב.

עט ראה ב"מ מב, א; ב"ק נו, א (וברש"י ד"ה "תחלתו בפשיעה" הב'). ובכ"מ.

פ ע"פ חולין ס, ב.

פא ולא לפתוח לפניו את אפשרות החטא – כנ"ל הערה מא.

פב יומא פו, ב.

פג שבועות לט, א.

פד תהלים נא, ה. וראה תניא אגה"ת פי"א.

ה' הוא עצם הטוב, ו"טבע הטוב להיטיב" ו"אין 'טוב' אלא תורה", ומה כל ה'רע' הזה עושה בתורה? כיצד נמצאים ב"תורת חסד" כל כך הרבה כעס ועונשים?

ב. ממשה למשיח

משה אמר שאחטא?

כאשר אדם חוטא בשגגה ברור שיש בעל־הוראה, גלוי או סמוי, ולכן שואלים אותו — 'מי אמר לך לחטוא?'. והנה, בדרך הרמז, בשאלה '**מי אמר לחטוא**?' טמונה (בגימטריא) התשובה — **משה**! (ועל זה הדרך, '**מי אמר לך לחטוא**?' עולה **רבי עקיבא**, ה'משה' של התורה שבעל פה[פה], ו'**מי אמר לי לחטוא**?' עולה **שכינה**, המדברת מתוך גרונו של משה[פו]).

מה פשרה של הגימטריא המפתיעה הזו?

משה רבינו כותב בתורתו, "תורת אמת", שהוא יודע שאנו עתידים לחטוא[פז], ומתנבא על העונשים הכבדים שאנו עתידים להענש בשל כך. על נבואות כאלו של משה צריך לשאול — "יכול גזרה?!". בפשטות, הנבואות הרעות והקשות אינן גזירות הנוטלות את הבחירה החפשית, ונביא שנבא נבואת פורענות שלא התקיימה איננו נביא שקר[פח] — תכלית הנבואה היא להחזיר אותנו בתשובה וכך לבטל את גזרת־הנבואה. אבל כנראה יש ממד עמוק נוסף, בו תיאור החטאים שלנו על ידי משה בתורה הוא־הוא ההוראה (תורה לשון הוראה[פט]) הגורמת לחטא. הכיצד?

סגולת הבטוש

אדמו"ר הזקן כותב בתניא[צ] שלעתים נדרש האדם לבטוש — לגעור בעצמו, "אתה רע ורשע ומשוקץ ומתועב ומנוול וכו'" — כדי להשפיל את הסטרא אחרא, את הגסות והכפירה של הנפש הבהמית, וכך לגלות ולרומם את הנפש האלקית. כדוגמא לכך הוא מביא את התועלת שהביאו דברי משה לעם ישראל אחרי חטא המרגלים — בתחלה העם לא האמין שה' יכול להכניס אותו לארץ (כמאמר המרגלים "כי חזק הוא ממנו"[צא], ממנו כביכול[צב]), ואחרי שמשה געור בהם ואמר שה' קצף עליהם ונשבע שלא יכנסו להארץ הם אמרו "הננו ועלינו"[צג]. הגערה בעם ישראל גרמה להם לב נשבר, השפילה את הקליפה, וממילא התגלה העצם היהודי, עם כל תוקף האמונה בה' המסותר בלב של כל יהודי.

ההסבר הזה נותן מענה לשאלה שעולה אצל רבים שמתעוררים להתקרב לתורה ולשוב של ה': מדוע בתורה — החל מתורת משה, ודרך דברי הנביאים והכתובים ומאמרי חז"ל רבים — מופיעים דינים קשים, קללות וכיו"ב על החוטאים?! ה' הוא עצם הטוב, ו"טבע הטוב להיטיב"[צד] ו"אין 'טוב' אלא תורה"[צה], ומה כל ה'רע' הזה עושה בתורה? כיצד נמצאים ב"תורת חסד" כל כך הרבה כעס ועונשים?

מתברר שהקללות והדינים הם הדרך הבדוקה והמנוסה להשפיל את הרע וסגולה נפלאה לגילוי הנפש האלקית. הקללות לא מיועדות להתקיים, אלא להשפיל את הקליפה שבכל דור מרימה מחדש ראש ("שרש פֹּרה ראש ולענה"[צו]), להכניע את הכפירה ואת הספקות ולגלות את האמונה. את היעודים הטובים שבתורה שמחים לשמוע, אבל הדברים הקשים דורשים־מבקשים אמונה

פה ראה סנהדרין פו, א; שער הגלגולים הקדמות לו־לח. נתבאר ב**כלל גדול בתורה** הוספות וביאורים א.

פו ע"פ זהר ח"ג ז, א; רלב, א; רסה, א; שמות רבה ג, טו; מכילתא שמות יח, יט. ובכ"מ.

פז דברים לא, כט.

פח רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"י ה"ד.

פט זהר ח"ג נג, ב; ספר השרשים לרד"ק שרש 'ירה'. ובכ"מ.

צ פכ"ט (התניא היומי ביום מסירת השיעור).

צא במדבר יג, לא. ראשי התבות "**כי חזק הוא ממנו**" הם אותיות **חכמה** (**כח־מה**), היינו פגם בחכמת הנפש האלקית, מקום האמונה, כמבואר בתניא פי"ח ואילך.

צב סוטה לה, א (הובא ברש"י עה"פ).

צג במדבר יב, מ. "**הננו ועלינו**" משלים את "**כי חזק הוא ממנו**" ל־**כד** ברבוע, וד"ל.

צד ראה ע"ח שער הכללים רפ"א; עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד.

צה אבות פ"ו מ"ג; ברכות ה, א.

צו דברים כט, יז.

(המתבטאת בשפלות[צז]) — "ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו"[צח]. הכוונה היא שמתוך הדברים הלא־טובים, המבטשים, תתגלה האמונה ואז הכל יהפוך לטוב הנראה והנגלה (**אמונה** עולה כל **ו** צירופי **טוב**). כאשר משה רבינו וכל הנביאים שאחריו אומרים לנו שאנו חוטאים ועתידים לחטוא הם רוצים לבטש אותנו ובכך גופא להציל אותנו מהחטא (בדרך של רפואה מונעת, לפני החטא, או בדרך של תשובה שנעשה על החטאים שחטאנו). זו, במשך כל הדורות, מגמת ה'פסימיות' של נביאי האמת (המנוגדת לאופטימיות של נביאי השקר[צט]).

האם הגישה הזו הצליחה? האם משה וכל הנביאים הצליחו בתוכחה המאיימת שלהם להציל אותנו מהחטא?

לשנות את התדר

האם הגישה הזו הצליחה? האם משה וכל הנביאים הצליחו בתוכחה המאיימת שלהם להציל אותנו מהחטא? בפועל, רואים שהגישה הזו לא כל כך עבדה (למעט, במקצת, אצל ה'חרדים'[ק]) — ובני ישראל (ה'עמך') המשיכו לחטוא. דרך המוסר, בה הלכו ה'מוכיחים' בדורות הקודמים — עד למורנו הבעל שם טוב (ולא עד בכלל, כדלקמן) — גרמה בסופו של דבר ל"יכול גזרה" בניחותא. כשאומרים לאדם שהוא חוטא בעצם, 'ידעתי שתחטא', הוא מקבל זאת והדברים מביאים אותו לידי חטא (עד להקצנה המוחלטת של הענין בנצרות, שגרסה שעצם מהות האדם הוא חטא וכל האנושות היא בעצם השתקפות עצמית של חטא אדם הראשון[קא]). באופן חריף, מדת הדין של משה רבינו החדירה בעצמה 'ערב־רב' לתוך הלב של כל יהודי, ומשה רבינו צריך להתגלגל בכל דור כדי לתקן זאת[קב].

כמובן, כל זה היה ידוע מראש לה' יתברך, אלא שסדר הבריאה שבתחלה עלה ברצונו יתברך לברוא את העולם (לשון העלם אלקות) במדת הדין — הנהגת מדה כנגד מדה (עם כל ה'רע' שנמשך כתגובה על רוע מעשי התחתונים), בה ניתן לאדם בחירה (ו'כל מה שאפשר לעשות' הוא לאיים עליו בתקוה שהאיומים יפעלו טוב בבחירת מישהו). אכן, ה' ראה שאין העולם מתקיים ואז שיתף ואף הקדים את מדת הרחמים[קג]. הראיה הזו גופא היא ראיית צדיקי כל הדורות, שמוסרים את הנפש לבטל ולהמתיק גזרות שנגזרו על בני ישראל (עונשים ש'מגיעים' לחוטאים) — החל מ"ויחל משה"[קד], במסירות נפש, אחרי שה' אמר שברצונו להשמיד את העם, ועד לבעל שם טוב ותלמידיו לדורותיהם — הכל בסוד "נצחוני בני נצחוני"[קה].

רכות משיחית

גישת הבטושים, כפי שהיא מתוארת בתניא, התאימה לדורות קודמים — "דור דור ודורשיו"[קו]. אבל בדורנו, שאמור להכין את דרך בואו של המשיח (בו נאמר "דור דורים"[קז], וד"ל), הדרך

צז האמונה (הראש העליון שבכתר) מתגלה בשפלות (פנימיות המלכות) - בסוד כתר מלכות - **שפלות** עולה ח"פ **אמונה**, כנודע.

צח שמות יד, לא.

צט עוד על הענין בכלל ועל שינוי המגמה בדורנו בפרט ראה באריכות **תום ודעת** נספח למאמר "צלא דמהימנותא" (ובסיום המאמר "יעלזו חסידים" ב**מעין גנים** ח"ב), ועוד לקמן בפנים.

ק עפ"י ישעיה סו, ה.

קא ואכן, אצל אומות העולם אין נפש אלקית, שבה יש ניצוץ שלא השתתף בחטא אדם הראשון ולא נפגם, ואכמ"ל.

קב ראה ספר הליקוטים ואתחנן עה"פ "ויתעבר הוי' בי למענכם" (ונתבאר בשיעורי שבת זכור השתא).

קג רש"י על בראשית א, א.

קד שמות לב, יא.

קה בבא מציעא נט, ב.

קו ע"פ תהלים כד, ו. סנהדרין לח, ב; במדבר רבה כג, ה. ובכ"מ.

קז תהלים עב, ה. סנהדרין צט, א.

הזו כבר לא מתאימה, והיא רק עלולה לקבע את החטא. גם ההדרכה שעל האדם להכיר את עומק שפלותו — כפי שהדריכו צדיקים (ובדורנו בעיקר ר' אשר פריינד זצ"ל[קח]) — לא צריכה להיות בדרך של בטושים. המגמה היא להגיע לשפלות במודעות טבעית[קט], שדווקא היא מתחברת עם השמחה[קי] (לא רק כ"מותר" שבא אחרי ה"עצב"[קיא], שמחה אחרי השפלות, אלא שהשפלות והשמחה הן בו־זמנית, עד שאליבא דאמת השפלות היא השמחה והשמחה היא השפלות, וד"ל).

כך התנגד מורנו הבעל שם טוב לדרך ה'מוכיחים' שקדמו לו, בהכרה שבעקבתא דמשיחא כבר חייבים להפוך את הקללות לברכות, "כיתרון האור מן החשך"[קיב] (כדרך אדמו"ר הזקן[קיג], על יסוד הנהגת חכמי הגמרא[קיד]). את ה'פסימיות' של נביאי הדורות הראשונים יש להחליף ב'אופטימיות' של נבואות טובות המעודדות את הרוח ומכינות את העולם לגאולה (כדרכו של הרבי מליובאוויטש, נביא הדור[קטו], בהמשך לדרך כל תלמידי הבעל שם טוב). במובן הזה, דורנו — דור של שיבת ציון — דומה לראשית ימי בית שני, בו התנבאו חגי, זכריה ומלאכי, רק נבואות טוב, נחמה ועידוד

דורנו – דור של שיבת ציון – דומה לראשית ימי בית שני, בו התנבאו חגי, זכריה ומלאכי, רק נבואות טוב, נחמה ועידוד

קח וראה באריכות "פרק בעבודת ה'" ב**לב לדעת**.
קט ראה גם הקדמת **הטבע היהודי**.
קי ראה ד"ה "ויספו ענוים בהוי' שמחה" במאמרי אדה"א נ"ך ובריש מאמר השפלות והשמחה ועוד.
קיא ע"פ משלי יד, כג.
קיב קהלת ב, יג.
קיג לוח "היום יום" י"ד אלול.
קיד מועד קטן ט, ב. ראה לקו"ת בחקתי ד"ה "בשברי לכם מטה לכם" (מח, א).
קטו ראה גם שיחת שׁפטים תשנ"א.

לבנות את הבית (הפוך מנבואות הנביאים שקדמו לחורבן בית ראשון[קטז]).

"הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון"[קיז], אבל המשיח, "גואל אחרון" (הגואל את האחרון שבאחרונים, כאשר "אחרון אחרון חביב"[קיח]), הוא 'אנושי' ו'עממי' ('חברה'מן') הרבה יותר ממשה רבינו גואל ראשון — משה פרש מן האשה ואילו משיח לא יפרוש[קיט], משה לימד את התורה בסדר השתלשלות היראכי (בדורו[קכ] ובדורות הבאים[קכא]) ואילו משיח ילמד עם כל אחד, מגדולי הגדולים עד קטני הקטנים, בשוה[קכב].

דור נשי

הזיהוי שהעבירות של רובנו ככולנו הן שגגות, מתוך ההיסחפות שלנו, כצאן לטבח יובל, אחרי ה'הוראה' של הקונצנזוס הקלוקל (שמתבטא בכל אמצעי התקשורת וכו'), אומר שהיום כולנו נכללים בדרשת "'ולבית יעקב חטאתם'[קכג] אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להן כשגגות"[קכד] (שהוזכרה לעיל). במתן תורה "בית יעקב"[קכה] היינו הנשים, שדעתן קלה[קכו], וצריך לדבר אתן דווקא בלשון רכה ("כה תאמר לבית יעקב",

קטז במובן זה, נבואה היא 'מצות עשה שהזמן גרמא', כשמדור לדור שקר הופך לאמת ואמת הופכת לשקר – בזמן בית ראשון נביאי האמת נבאו נבואות קשות ונביאי השקר נבאו טוב, ובזמן בית שני נביאי האמת נבאו נבואות טובות ונביאי השקר חזו שחורות – ודוק.
קיז ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א; שער הפסוקים ויחי; תו"א עה, ב.
קיח בראשית רבה עח, ח (הובא ברש"י לבראשית לג, ב).
קיט ראה רוחו של משיח מאמר "אשתו כגופו בדור הגאולה" עמ' קג; מעין גנים ח"ב פרשת תצוה הערה ה; בעתה אחישנה פ"ו הערה לז; הטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" הערה נה וסביבותיה. ובכ"מ.
קכ עירובין נד, ב, וכן בעצת יתרו הוא מינה שרי אלפים, שרי מאות וכו'.
קכא אבות פ"א מ"א.
קכב לוח "היום יום" א' מנחם־אב.
קכג ישעיה נח, א.
קכד בבא מציעא לג, ב.
קכה שמות יט, ג.
קכו שבת לג, ב.

באמירה רכה, בניגוד ל"ותגיד לבני ישראל", בדברים קשים כגידים, עונשים וכו'[קכז].

דורנו, דורו של משיח, הוא דור של "בית יעקב" — דור נשי, המתאפיין בעלית הנוקבא ("אשת חיל עטרת בעלה"[קכח]), עלית עמי הארץ (היהודים הפשוטים של הבעל שם טוב) על החכמים ועלית בעלי התשובה על הצדיקים[קכט] (עד ש'בעלי התשובה ישתלטו על המדינה'[קל]). בדור הזה כולנו עמי הארץ, שיש להפוך את זדונותיהם לשגגות (ואחר כך לזכויות, כנ"ל), כולנו נשים־נשיים (גם לשון נשיה־שכחה, מקור השגגה), משתייכים למין החלש והרך — "רך כקנה ולא קשה כארז"[קלא] — שיש לדבר עמו בלשון רכה ובהנהגת "ארך אפים [לרשע כצדיק[קלב]] ורב חסד ואמת"[קלג].

> בדור הזה כולנו עמי הארץ, שיש להפוך את זדונותיהם לשגגות, כולנו נשים־נשיים, משתייכים למין החלש והרך שיש לדבר עמו בלשון רכה

אז יתקיים בנו ("ארץ חפץ"[קלד] של הקב"ה) "**א**מת **מ**ארץ [חפץ] **ת**צמח"[קלה], להיות "**א**שה **מ**זרעת **ת**חלה" — בהתעוררות תשובה מאהבה (ש'איומים' רק ימנעו אותה) — ש"יולדת זכר"[קלו], דא מלכא משיחא[קלז] (בסוד "מגיד מראשית אחרית"[קלח], אחרית טובה[קלט] דווקא, בהפיכת ה"קשין כגידין" של הזכר להגדה של פסח, סיפור יציאת מצרים, בעדות[קמ] על טוב ה' העושה לנו נסי נסים, כאשר הכל אמת, שריר וקיים לבנין עדי עד לעולמי עולמים).

קכז שם פז, א.
קכח משלי יב, ד. וראה תו"א מד, ד ואילך.
קכט ראה ברכות לד, ב.
קל שיעור ג' אלול תשע"ג פ"ג (ובמהלך שנת תשע"ד כמה פעמים).
קלא תענית כ, א, ועוד.

קלב בבא קמא נ, ב.
קלג שמות לד, ו. ובכ"מ.
קלד מלאכי ג, יב.
קלה תהלים פה, יב.
קלו ברכות ס, א. וראה שער הפסוקים תהלים פה.
קלז ראה אוה"ח ריש תזריע (ובאריכות ב**בעתה אחישנה** ח"ג).
קלח ישעיה מו, י.
קלט ראה קהלת ז, ח.
קמ ראה ויקרא ה, א.

שיעור

סקירת התנ"ך (9)

קישוטי כלה

קיצור מהלך השיעור

שיעור קצר נוסף בסדרת שיעורי סקירת התנ"ך מתייחס לקישור שעושים חז"ל בין **כד ספרי התנ"ך** ל־**כד קישוטי כלה**, תוך תוספת הפן הקבלי של הענין – כוונת **כד צירופי שם א־דני**. כוונה פנימית של **'התקשטות' בלימוד התנ"ך**, וזכרון של 24 **ספרי התנ"ך** בכל יום ויום, בהתאמה ל־24 **שעות היממה**.

כ"ד ספרי התנ"ך ותכשיטי כלה

התנ"ך מורכב מעשרים וארבעה ספרים[א]: חמישה חומשי תורה, שמונה ספרי נביאים ואחד־עשר ספרי כתובים. חז"ל מלמדים אותנו[ב] שסוד המספר 24 קשור ל־24 תכשיטים וקישוטים של הכלה ביום חופתה, אותם מונה הנביא ישעיהו[ג] (כאשר שמות של חלקם נדירים ביותר בתנ"ך). בישראל העתיקה, לפני חורבן בית המקדש בירושלים, הייתה הכלה מתקשטת ב־24 פריטים אלו לפני כניסתה לחופה, בה היתה נשאת לבעלה כדת משה וישראל. זהו מושג יפה שננסה להבינו טוב יותר.

למרות שנבואת ישעיהו מתארת את השמחה והיופי של חתונה, מדובר למעשה בדברי תוכחה. הוא מונה את 24 התכשיטים הללו כדי להודיע לעם שבשל התנהגותם ה' עומד להפשיט את עם ישראל — המשול לכלה ביום חתונתה — מתכשיטים אלו[ד]. הפסוקים אומרים:

בַּיּוֹם הַהוּא יָסִיר אֲדֹנָי אֶת תִּפְאֶרֶת הָעֲכָסִים [1] וְהַשְּׁבִיסִים [2] וְהַשַּׂהֲרֹנִים [3].

הַנְּטִיפוֹת [4] וְהַשֵּׁירוֹת [5] וְהָרְעָלוֹת [6].

הַפְּאֵרִים [7] וְהָצְעָדוֹת [8] וְהַקִּשֻּׁרִים [9] וּבָתֵּי

נרשם ונערך באנגלית על ידי משה גנוט. עריכת תרגום איתיאל גלעדי. י"ד סיון פ"ה – כפ"ח (הקלטה באנגלית).

א וכמה רמזים: **כד ספרים** עולה 414, ב"פ **אור**, **אור אין סוף**, **ואהבת**. **עשרים וארבעה ספרים** ועוד **תורה נביאים כתובים** (בכל ביטוי 3 תבות ו־16 אותיות) עולה 2496, 24 פעמים 104 (ד"פ **הוי**'), ו"פ (ממוצע כל תבה) 416 (**יצחק יצחק**, **לב** פעמים **אחד**), 32 (ממוצע כל אות) 78 (ג"פ **הוי**', **ו** צירופי **אחד**).

ב תנחומא כי תשא טז.

ג ישעיה ג, יח־כד.

ד ראה רד"ק שם ועוד. אכן, יש מפרשים שזו נבואה לימי הנחמה העתידיים, בהם ישראל לא יתלו את יפים בתכשיטים חיצוניים (ולעתים מגונים).

הַנָּפֶשׁ [10] וְהַלְחָשִׁים [11].

הַטַּבָּעוֹת [12] וְנִזְמֵי הָאָף [13].

הַמַּחֲלָצוֹת [14] וְהַמַּעֲטָפוֹת [15] וְהַמִּטְפָּחוֹת [16] וְהָחֲרִיטִים [17]. וְהַגְּלִיֹנִים [18] וְהַסְּדִינִים [19] וְהַצָּנִיפוֹת [20] וְהָרְדִידִים [21].

וְהָיָה תַּחַת בֹּשֶׂם מַק יִהְיֶה וְתַחַת חֲגוֹרָה [22] נְקֻפָּה וְתַחַת מַעֲשֶׂה מִקְשֶׁה [23] קָרְחָה וְתַחַת פְּתִיגִיל [24] מַחֲגֹרֶת שָׂק כִּי תַחַת יֹפִי.

לפי חלוקת התכשיטים בין הפסוק, יש רק פסוק אחד — הפסוק השלישי — בו יש חמשה תכשיטים, כנגד חמשה חומשי תורה. הפסוק ראשון, השני והרביעי כוללים שמונה תכשיטים, כנגד שמונת ספרי הנביאים. בפסוקים הבאים, החמישי והששי, יש אחד עשר תכשיטים, כנגד אחד עשר ספרי הכתובים.

יופי למדני

מהי משמעות המשל הזה, בו 24 ספרי התנ"ך מתוארים כ־24 קישוטי כלה? חז"ל מלמדים שכל תלמיד חכם צריך להיות בקי ("פקח וזריז") ב־24 ספרי התנ"ך, וכך הוא מופיע ככלה יפה ומקושטת לפני ה', נותן התורה. עבור הלמדן כל ספר בתנ"ך הוא כעין תכשיט, עיטור המייפה את נשמתו לפני ה'. רש"י מביא מאמר חז"ל זה בספר שמות, על הפסוק "וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אִתּוֹ בְּהַר סִינַי שְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת לֻחֹת אֶבֶן כְּתֻבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים"[ה] — "'ככלתו' כתיב חסר... מה כלה מתקשטת בכ"ד קשוטין, הן האמורים בספר ישעיה, אף תלמיד צריך להיות בקי בכ"ד ספרים".

בפנימיות התורה, הכלה היא סמל לספירת המלכות, העשירית והאחרונה מבין עשר הספירות. למרות שה' הוא אחד פשוט, הוא פועל ומגלה את עצמו אלינו דרך עשרה 'לבושים' הידועים כספירות. כל אחת מהספירות מקבילה לאחד משמותיו של ה'. השם האלקי המקביל לספירת מלכות הוא השם בן ארבע האותיות א־דני. זהו גם השם המשמש ככינוי לשם הוי', אותו אסור לנו להגות כפי שהוא נכתב. כלומר, שם אדנות — הנחשב לנמוך מבין עשרת שמותיו של ה' — מלביש בתוכו את השם הגבוה ביותר, שם הוי'. שם זה הוא גם השם שמופיע בתחלת נבואת ישעיהו בה נמנים עשרים וארבעה התכשיטים, כפי שצוטט לעיל[ז].

כ"ד צירופי שם אדנ־י

במתמטיקה, 24 הוא מספר הצירופים שניתן ליצור ממילה בת ארבע אותיות שונות. מכיוון שבשם אדנ־י יש ארבע אותיות שונות ניתן לצרף אותן ב־24 דרכים שונות. גם בשם הוי' יש ארבע אותיות (עד שהוא נקרא "שם בן ארבע [אותיות]"), אך מכיון שהאות **ה** חוזרת בו פעמיים, מספר הצירופים הוא 12 בלבד (אם לא מבחינים בין ה־**ה** הראשונה וה־**ה** האחרונה). מכיוון ששם אדנ־י מקביל לכלה־המלכות, כנ"ל, 24 צירופיו מקבילים ל־24 תכשיטי הכלה.

בליל שבועות אנו נוהגים לומר את תיקון ליל שבועות, שביסודו הוא 'תמצית' של התנ"ך, המורכבת מפסוקי ההתחלה והסיום של כל 24 ספרי התנ"ך. באמירת התיקון אנחנו בעצם מתקשטים לפני ה' ב־24 תכשיטי הכלה[ח] (לקראת "'יום חתונתו' זה מתן תורה"[ט] שמתחולל ביום השבועות). ואכן, בנוסח הנדפס של תיקון ליל שבועות, לפי הקבלה[ו], מופיע לאחר כל אחד מ־24 ספרי התנ"ך אחד מצירופי שם א־דני.

24 צירופי שם אדנ־י מקבילים גם ל־24 שעות היממה — 12 שעות היום ו־12 שעות הלילה, כשלכל 12 שעות מקבילים גם 12 הצירופים של שם הוי'[יא] (בפרט, ביום העיקר הוא שם הוי'

המשך בעמ' 31 >>>

ה שמות לא, יח.

ו זהר ח"ג י, ב־יא, א.

ז כפי שמודגש במנחת שי עה"פ.

ח ראה זהר ח"ג צח, א (ובזהר ח"א ח, א ושם מח, ב).

ט תענית כו, ב.

י ראה מחברת הקדש חג השבועות.

יא ואם רוצים להבחין בין **ה** ראשונה ו־**ה** אחרונה בצירופים, ניתן לעשות זאת בהקבלה לאותיות **ד** ו־**י** של צירופי שם א־דני, בהתאמה, ודוק.

שיעור

מאור עינים פרשת ויקרא

הקריאה הסמויה

קיצור מהלך השיעור במאור עינים השבוע הנושא העיקרי הוא **הקריאה של ה'** גם למי ששרוי **באפילה, ברחוק מה'**. הוא פותח בהקדמה על **סדר הגילוי ביציאת מצרים**, בהוצאת עם ישראל מהחשך של עומק **שערי הטומאה**. בעיקר דבריו הוא מסביר ש**ה' פונה גם ל"רשע גדול" וקורא לו אליו**. יש **קריאה סמויה**, בה לא גלוי שה' הוא הקורא, המעוררת **חרטה** בלב האדם. יש גם **קריאה מפורשת** יותר, למי שנענה לקריאה הסמויה והתעורר לשוב, או למי שה' באהבתו מעורר **באופן גלוי** יותר, המתבטאת בסבות מן השמים שמונעות את האדם מן החטא.

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד וגו'.
ויש להבין שמתחלה סתם ויקרא ולא פירש מי קרא, ואחר כך פירש וידבר ה' אליו.

החידוש העיקרי בתורה זו יתייחס להבדל בין הקריאה ה'סמויה', בלי שם ה', שמיועדת לכל יהודי — כאשר כל אחד הוא בגדר "משה" (כולל רשע גמור, כדלקמן) — אך לפני כן, כדרכו, מקדים בעל המאור עינים הקדמות יסודיות:

פרצוף ההכנות למשכן

הנה הענין הוא שהש"י הוציאנו ממצרים ונתן לנו תיכף מצות פסח ומילה,

על אף שיציאת מצרים היא באתערותא דלעילא[א] — "דודי לי ואני לו"[ב] — כתוב בחסידות[ג] שגם לאתערותא דלעילא צריך שתהיה אתערותא דלתתא מסוימת (כמו מתנת־חנם שנותנים למי שמוצא חן או עשה נחת רוח[ד]). לשם כך ה' נתן לנו את שתי המצוות, פסח ומילה, שכתוב עליהן בהגדה של פסח "וְאָמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חַיִּי וְאָמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חַיִּי"[ה], דם פסח ודם מילה!

ואחר כך קרע לנו את הים, ואחר כך הוליכנו במדבר בעמוד ענן יומם ובעמוד אש לילה, ואחר כך נתן לנו את התורה, ואחר כך צוה לעשות משכן כאמור ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח) בתוכו לא נאמר וכו'.

כל שלבי ההכנה לבנין המשכן — שהוא כאן העיקר, כפי שיודגש מיד — מכוונים כנגד שש

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. ליל שבת ויקהל־פקודי החדש, כ"ה אדר פ"ו – כפ"ח.

א ראה לקו"ת שה"ש טו, א. ובכ"מ.

ב שה"ש ב, טז.

ג ראה דברת שלמה בשלח ד"ה "דבר אל בני ישראל ויסעו".

ד ראה ד"ה "ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך" תש"ה פ"כ (נתבאר בשיעור י"ט שבט תשע"ה).

ה יחזקאל טז, ו.

ו מכילתא שמות יב, ו.

מדות הלב: חג הפסח בכלל שייך לספירת החסד[ז] (והוא קרוי כך על שם שה' פסח עלינו בחמלה ובאהבה). המילה שייכת, כמובן, לספירת היסוד. קריעת ים סוף שייכת לגבורה, כדרשת חז"ל על הפסוק "לך הוי' הגדֻלה והגבורה וגו'"[ח] — "'לך ה' הגדולה' זו יציאת מצרים... 'והגבורה' זו קריעת ים סוף"[ט]. ההליכה במדבר היא ברגלים, כאשר "עמוד ענן יומם" הוא הנצח ו"עמוד אש לילה" הוא ההוד ("איהי בהוד"[י], ואותיות **האש** של **האשה** קרובות[יא]). מתן תורה שייך לתפארת, עמוד התורה, כנודע ("'והתפארת' זה מתן תורה"[יב]).

אחרי השלמת שש הספירות — פסח בחסד, קריעת ים סוף בגבורה, מתן תורה בתפארת, עמוד הענן ועמוד האש בנצח והוד ומילה ביסוד — מגיעים לתכלית, המלכות, שהיא עשית המשכן, תכלית בריאת העולם, לעשות לו יתברך "דירה בתחתונים"[יג].

התכלית, המלכות, היא עשית המשכן, תכלית בריאת העולם, לעשות לו יתברך "דירה בתחתונים"

לגלות את האור בהדרגה

כמשל מי שהיה מעולם במקום חושך ולא ראה אור מימיו, אם היו מוציאין אותו פתאום לאויר העולם לא היה יכול לסבול האור, ולכן צריך להראות לו בהדרגה, שמתחלה עושין לו סדק קטן שיכול לראות משם מעט אור, ואחר כך מרחיבין לו הסדק עד שנעשה חלון, ואחר כך מוציאין אותו לאויר העולם ומראין לו האור.

חז"ל אומרים[יד] שעד אברהם אבינו היה העולם מתנהג באפלה ו"אברהם התחיל להאיר"[טו]. היציאה מהחשך לאור מופיעה גם בחייו הפרטיים של אברהם אבינו, היהודי הראשון, שמיד כשנולד הוחבא שלש עשרה שנה ולא ראה אור שמש ואור ירח[טז], ומשם יצא מאפילה לאורה. באותו אופן, גם לידת עם ישראל — הנמשל של המשל כאן, כפי שיתבאר בסמוך — היא יציאה לאור מתוך חשך מצרים.

תחלת גילוי האור היא בסדק, שאחר כך מתרחב לחלון, ובסוף יוצאים לאור באויר העולם (שאם היו יוצאים אליו ברגע אחד, מאפלה לאורה, היתה שבירת הכלים). היחס בין סדק לחלון הוא בסוד הפסוק "משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים"[יז] (רק שבפסוק הסדר הוא הפוך, מלמעלה למטה, מחלון לחרך, וכאן מתואר הסדר מלמטה למעלה, מחרך לחלון). **ח**לון־**סד**ק נוטריקון **חסד**, שעניינו הארה וגילוי, ואותיות המלה **סדק** הן שלשת החילופים החשובים (לבושי חב"ד[יח]) של האות **ח** — אות ה**חיים**[יט] — באתב"ש (**ס**) באכב"י (**ד**) ובאלב"ם (**ק**)[כ]. רק אחרי השלבים המקדימים ניתן לצאת לאור שבאויר (כנודע[כא] ש**אויר** הוא **אור־י**).

יש כאן ארבעה שלבים, שהם בעצמם כנגד העולמות אבי"ע: המציאות הראשונה, של חשך גמור, היא כנגד עולם העשיה ("אף עשיתיו"[כב]); הגילוי דרך סדק הוא הגילוי בעולם היצירה;

ז ראה (הקבלת שלשת הרגלים לחג"ת) זהר ח"ג רנז, ב. מגלה עמוקות פרשת בא וברנ"ב אופנים אופן נט; של"ה מסכת פסחים נר מצוה ג. וראה באריכות במאור עינים צו ד"ה "פסח הוא דרועא ימינא" (בלקוטי לוי"צ לזהר ח"ב עמ' רעט־רפא נתבאר שכל הפרטים של פסח שייכים לגבורה, אך הכלל שייך לחסד, ואכמ"ל).

ח דברי הימים־א כט, יא.

ט כך הגרסה ביל"ש כתובים רמז תתרפב.

י ע"פ תקו"ז תקון יג (כח, ב־כט, א). וראה ע"ח שער הכללים פ"א; ע"ח של"ו (מיעוט הירח) פ"ח; שעה"כ שער חנוכה דרוש א; מבו"ש שער ג ח"א פ"ב.

יא סוטה יז, א וברש"י.

יב ברכות נח, א (בדרשה אחרת מהנ"ל בפסוק זה).

יג תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

יד בראשית רבה ב, ג.

טו שמות רבה טו, כ.

טז פרקי דרבי אליעזר פכ"ז.

יז שה"ש ב, ט.

יח ראה **שבעים פני חן** פן מג. ובכ"מ.

יט **אותיות לשון הקדש** אות חית.

כ ראה שיעור י"ז שבט תשס"ח.

כא תקו"ז ל (עד, א).

כב ישעיה מג, ז.

החלון שייך לעולם הבריאה[כג], בו מקננת הבינה (חלון גם לשון **חולה** — **מט** שערי בינה[כד] — ולשון חולין שבבינה, לעומת הקדש שבחכמה[כה]); הגילוי השלם של אור באויר העולם הוא בעולם האצילות.

כך ישראל במצרים היו משוקעים בחמשים שערי טומאה, ואילו היה מראה להם תיכף זיו שכינתו לא היו יכולין לסבול, לכן הוצרכו לכל הדרגות הנ"ל, ועיקר התכלית היה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וגו'.

ב"מקום סכנה" ברוחניות – מקום שיש בו פיתוי גדול לחטוא – יש להזדקק ל"תפלה קצרה"

בדרך כלל כתוב[כו] שישראל במצרים היו שקועים ב־**מט** שערי טומאה, וה' הוציא אותנו לפני ששקענו בשער הנון. במאור עינים — כאן ובתורות נוספות[כז] — כתוב שהיינו שקועים בחמשים שערי טומאה. בשער הנון של הטומאה לא יכול להיות גילוי אלקות, אבל יכולה להיות שם קריאה בלי שיודעים מאיפה היא באה — כפי שיוסבר בהמשך — ומכחה אפשר לצאת אט־אט מהחשך לאור.

כפי שהוזכר, מודגש כאן שכל השלבים — כולל מתן תורה, שיא גילוי האלקות כאן (בתפארת של הפרצוף הנ"ל) — הם הכנה, ביותר ויותר גילוי אלקות, לקראת "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" — גילוי השכינה בתוך כל אחד ואחד מישראל[כח].

אחרי ההקדמה הזו מגיע עיקר הדרוש (על השאלות שבפתיחה):

קריאת ה' לרשע הגדול

והנה **אמרו** רז"ל (**ברכות כח:**) המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה בכל **פרשת** העבור יהיו **צרכיהם** לפניך, וקא **מפרש בגמרא** (**כט:**) **אפילו** בשעה שהם פורשין לעבירה יהיו **צרכיהם** גלוים לפניך.

בפשט "מקום סכנה" הוא בגשמיות, אבל בעבודה הפנימית הכוונה היא ל"מקום סכנה" ברוחניות — מקום שיש בו פיתוי גדול לחטוא — ובו יש להזדקק ל"תפלה קצרה". הדוגמה העיקרית בתורה ל"תפלה קצרה" היא התפלה של משה רבינו[כט] (עליו כתוב כאן "ויקרא אל משה") — "אל נא רפא נא לה"[ל] — ומבואר בחסידות[לא] שתפלה באריכות היא מוחין והיא מגיעה לגילויים, אבל תפלה קצרה פוגעת בעצמות.

הענין הוא, שהבורא ב"ה מצומצם אצל כל אחד מישראל,

באמת ה' מצומצם בתוך כל דבר בעולם, שהרי ללא כך לא היו לו חיות וקיום, אבל כאן הכוונה שהוא מצומצם־מרוכז אצל כל אחד מישראל באופן שפונה אליו ומעורר אותו.

ואפילו אצל רשע גדול יש אצלו עדיין הבורא ית',

"**רשע גדול**" בגימטריא **תריג** — גם עליו כתוב "אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון"[לב], בו יש **תריג** גרעינים[לג] (כל מצוה היא אנרגיה אלקית גרעינית). כפי שמיד יתבאר, גם על אותו "רשע גדול" נאמר "ויקרא אל משה" — גם ה"**רשע גדול**" כאן הוא **משה רבינו** (חושבנא דדין כחושבנא דדין)! הראש־תוך־סוף של **רשע גדול** הוא **רגל**, לשון הרגל — מדובר ברשע שכל כך התרגל לחטוא עד שההרגל נעשה לו טבע[לד]

כג ספר הליקוטים תהלים קיג.
כד טעמי המצות וירא.
כה זהר ח"ג צד, ב.
כו זהר חדש שמות כ, ב. ובכ"מ.
כז ראה לדוגמה ר"פ צו.
כח ראה אלשיך עה"ת שמות לא, יג; ראשית חכמה שער האהבה פ"ו אות יט.

כט ראה ברכות לד, א.
ל במדבר יב, יג.
לא ראה אוה"ת במדבר ח"ג עמ' תב־תג ו־תו. ובכ"מ.
לב ע"פ מגילה ו, א.
לג מלבי"ם על שה"ש ד, ג.
לד תניא פי"ד ופמ"ד. ובכ"מ.

(**טבע שני** בגימטריא **אמת**, כידוע[לה] — לעת עתה זו האמת שלו, אך עוד לא אבדה תקוותו, ועל ידי תשובה הוא יכול להגיע לאמת לאמתו שלו, וד"ל). אף על פי כן, גם אצל אותו רשע יש את ה', שקורא לו לשוב אליו:

והראיה שלכל רשע באים לו הרהורי תשובה,

בספר התניא כתוב[לו] שלרשע שאינו גמור יש הרהורי תשובה אבל לרשע גמור כבר אין הרהורי תשובה. אפשר היה להסביר שה"רשע גדול" איננו ה"רשע גמור" של ספר התניא (על דרך הביטוי "רשע באמת" בתניא[לז], שעדיין לא מדבר ב"רשע גמור"[לח]). אכן, בעומק יותר, לרשע הגמור אין הרהורי תשובה שמגיעים באופן ברור מה', אבל גם לו יש הרהורים כאלו שאין בהם גילוי אלקות (ה"ויקרא אל משה", בלי שכתוב מי הקורא, כפי שמבואר כאן) — אלו לא בדיוק הרהורי תשובה, אבל אלו ספקות וחרטות על הדרך שלו. **עמלק**, בגימטריא **ספק**[לט], לא מטיל ספק רק בקדושה, אלא כל מציאותו היא ספק, וממילא גם הרשע חי כל הזמן בספקות וחרטות על מציאות חייו ואלו הרהורי התשובה שלו (כפי שראינו ש**רשע גדול** שוה 613, **משה רבינו**, כך **רשע גמור** שוה 819, **אחדות פשוטה** כו' העולה **דעת משה** שהיא **דעת המכריע**, כנודע).

דהיינו שהקב"ה קורא אותו בעצמו ואומר שוב אלי.

"**שוב אלי**" בהכאת אותיות — **ש** פעמים **א**, **ו** פעמים **ל**, **ב** פעמים **י** — עולה 500, בגימטריא "**פרו ורבו**"[מ]. עיקר התשובה הוא התחדשות — הרשע הוא מישהו 'מיושן' לגמרי, עבריין ששקוע בעבר[מא], בלי שום התחדשות. כך אומר הבעל שם טוב[מב] על דברי התורה של רשע, שהם בגדר "שני דברים בלבד"[מג] — דברי תורה של יהודי כשר מתחדשים, פרים ורבים (כפידוש הפנימי של "פרו ורבו"[מד]), אבל דברי התורה של הרשע נשארים "בלבד", ללא התחדשות וללא התרבות.

רק **שאינו מבין שהש"י קורא אותו. וזהו ויקרא אל משה כתיב אל"ף זעירא, דהיינו שהש"י שהוא אלופו של עולם הוא מצומצם אצל כל אחד מישראל וקורא אותו לשוב, דהיינו הרהורי תשובה שבאים לו. רק מפני שאינו מבין שזה קורא אותו הש"י ב"ה לכן כתיב ויקרא סתם.**

אותם הרהורי תשובה — הרהורים של ספק וחרטה — מופיעים בתודעה, אבל בדרך כלל הרשע מתעלם מהם. כשלא 'תופסים' את ההרהורים, אלא מתעלמים מהם, הם חוזרים ונעלמים. על כך כתוב "רשעים מלאים חרטות"[מה] — יש לו חרטות שלא משפיעות במציאות (כמו שהבעל שם טוב אמר[מו] על בית כנסת שהוא 'מלא תפלות' — תפלות פסולות שלא עולות לשמים וממלאות את בית הכנסת... — כך הרשע מלא חרטות שלא פעלו את פעולתן). "**ר**שעים **מ**לאים **ח**רטות" היינו **רמח** המצוות של הרשע, בחינת אברהם, החסד של קריאת ה' אליו מתוך האפלה, סוד הפסח, כנ"ל (כאשר **שסה** מצות לא־תעשה הן בחינת **יוסף הצדיק**, סוד המילה, כנ"ל — "בדמיך חיי בדמיך חיי").

הקריאה הגלויה – מניעת החטא

אבל כשמבין שזה קורא אותו הש"י לשוב מדרכו הרעה והוא משיב עצמו אל הבורא ית', אז אחר כך וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמר.

לה ראה **הטבע היהודי** עמ' קמ. ובכ"מ.
לו תניא פי"א.
לז תניא פי"ז.
לח אג"ק ח"א אגרת נד.
לט הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) קיח.
מ בראשית א, כח.
מא **אמונה ומודעות** מאמר "כח האמונה" הערה עה; **נפש בריאה** ח"ב פ"ד. ובכ"מ.
מב כש"ט (קה"ת) כב. נתבאר בשיעור ב' אדר תשע"ט. וראה רשימת כ"ד טבת השתא.
מג אבות פ"ו מ"ג.
מד אור המאיר בראשית ד"ה "בפסוק ויטע"; אוצר החיים (קאמרנא) מצות פריה ורביה. וראה בעש"ט עה"ת ואתחנן אות סא.
מה עקדת יצחק שער סז סופ"ז (מספר המדות); ר"ח שער היראה פ"ג; או"ת אות תפז; תניא פי"א. ראה נדרים ט, ב.
מו ראה התוועדות שבת חוהמ"ס ס"ו ובנסמן שם.

כאשר הרשע הגדול כן תופס את הקריאה של ה' ומתעורר בתשובה, מגיעה אחר כך קריאה בה גלוי שה' הוא הקורא אליו (מ"אהל **מועד**", מקום הקשר **המודע** בין ה' המדבר למי ששומע את דבריו ונענה להם, בבחינת "כדרך שבא לראות כך בא לירא**ות**"[מז]). לקריאה זו, מעבר לגילוי האלקות שבה, יש משמעות ממשית:

דהיינו **כשבא** לעשות **איזה** עבירה והקב"ה מונע **אותו** על ידי **איזה** סיבה שלא יוכל לעשות העבירה, הרי **הוא** כמו שמדבר **אליו** שובה **אלי** עד מתי תלך **אחר** הבליך.

בקריאה הנעלמת של ה' היתה לשון קצרה, "שוב אלי", ובקריאה הזו יש דיבור יותר ארוך ומפורש — "שובה אלי, עד מתי תלך אחר הבליך". "אחר הבליך" רומז לשרש נשמת הבל. זהו חיזוק לכך שכאן הקריאה היא אל משה, ששרשו הוא הבל (כנודע באריז"ל[מח] ששלשת גלגולי **משה** הם ר"ת שמו למפרע — **הבל־שת־מ**שה). נשמת הבל היא נשמה גדולה, שרש הנשמה של חצי מהאנושות (ועד ש"הכל הבל"[מט]), אבל עדיין היה לו חטא[נ] שמצריך תשובה, "עד מתי תלך אחר הבליך?!". הקריאה הזו מתבטאת ב'סיבות' אלקיות במציאות, המונעות את האדם מהחטא (כפי שהאריך בדורנו להמחיש ר' אשר פריינד זצ"ל[נא]).

וזהו **שאמרו** רז"ל מתפלל תפלה קצרה, לקצר הקליפות, **הושע השם את עמך את וכו' אפילו בשעה שהם פורשים לעבירה וכו'. וזהו שאמרו** רז"ל (סנהדרין קב.) **תפשו הקב"ה לירבעם חזור בך. היינו בשעה שהיה בוגד, שהיה עומד ומקריב לעבודה זרה והוכיח אותו הנביא ורצה לשלוח יד בו ותיבש ידו ולא יהיה יכול לעבוד עבודה זרה, והיינו כמו שאמר הקב"ה חזור בך, דהיינו במה שמנע ממנו וכו'.**

הדוגמה לרשע הגדול אליו פונה ה' בפירוש לחזור בתשובה היא ירבעם, שחטא והחטיא את ישראל. ירבעם הוא בפירוש הלעומת־זה של משה — "משה זכה וזיכה את הרבים" ו"ירבעם חטא והחטיא את הרבים" — וכתוב עליו ש"אין מספיקין בידו לעשות תשובה"[נב], ואף על פי כן רואים שה' קורא גם לו לשוב. הקריאה לירבעם היתה קריאה גלויה — הנביא בא בפירוש בדבר ה', וה' בפועל מנע ממנו את העבירה (הן של תפיסת הנביא הן של המשך העבודה הזרה)[נג]. אכן, המניעה של ה' לא לקחה ממנו את הבחירה החפשית — ירבעם היה כזה רשע גדול שגם אחרי שה' קורא לו בגלוי הוא ממשיך לחטוא ולהחטיא את הרבים.

קריאה סמויה ודבור גלוי – שני מקיפי הנפש

עלה, אם כן, שיש שני סוגי קריאה של ה' לאדם — הקריאה הסתומה, שמתבטאת בהרהורי תשובה, והקריאה הגלויה, שמתבטאת בכך שהוא מונע ממנו על ידי סבה לעבור עבירה. הקריאה הראשונה באה מבפנים, מתוך האדם, והקריאה השניה באה מבחוץ, כשה' פועל במציאות שסביבו על ידי סבות.

על הרשע כתוב[נד] שהחלק האלוקי נמצא עליו במקיף, "שכינתא שריא"[נה], ולא בפנימיות. הרהורי התשובה באים לרשע הגדול מהמקיף הקרוב, המקיף דחיה (ש"נוגע ואינו נוגע" בתודעה, מכניס הרהור תשובה־חרטה שאם האדם לא תופס הוא חוזר ומסתלק, כנ"ל). אם האדם זוכה ו'תופס' את ההרהור הוא זוכה לגילוי מהמקיף הרחוק, המקיף

מז חגיגה ב, א ובכ"ד.
מח שער הפסוקים שמות סימן ב; ע"ח שער הכללים פ"י. ראה **מעין גנים** תצוה הערה ו.
מט קהלת א, ב (ועוד).
נ רבינו בחיי על שמות ג, א. ובכ"מ.
נא וראה גם שיעור י"א אדר תשע"ב (פ"ו).
נב אבות פ"ה מי"ח.
נג ה' הוא "סבת כל הסבות", מיעוט סבות שתים – יש סבה המצילה מן החטא את מי שכבר "בא ליטהר" (כשנענה לקריאה הראשונה, הסמויה) ויש סבה (הבאה במקום כל קריאה ודבור) המונעת מן הרשע לחטוא כדי שכולי האי ואולי יבין שזו סבה מן השמים, בהשגחה מתוך אהבה, וכך 'יתפוס את עצמו' ויתעורר לתשובה, ודוק.
נד בכ"מ בדא"ח. ראה לדוגמה אוה"ת נ"ך ח"א עמ' צב.
נה סנהדרין לט, א.

דיחידה — ששורה בסביבה של האדם[נו] (ומופיעה כסבה חיצונית, שמקורה בסובב־המקיף הרחוק) — שמונע ממנו לחטוא.

קריאה דרך יראה חיצונית

להשלמת הדברים יש לעיין במקום נוסף בו מתייחס בעל "מאור עינים" לסוגיא הנ"ל של "מקום סכנה" ו"תפלה קצרה"[נז] — שם מפורש ש"מקום סכנה" הוא ההליכה לעבור עבירה ובקשת הרחמים על ישראל הם בקשה על מניעת העבירה — בו הוא מוסיף עוד אופן שה' מופיע על האדם, כעין ממוצע בין שני האופנים שנתבארו עד כאן:

וזהו שאמר במשנה (ברכות פ"ד מ"ד) המהלך במקום סכנה אומר הושע השם את עמך וכו' בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך, ופירשו בש"ס (כט:) אפילו בשעה שהם פורשים לעבירה יהיו כל צרכיהם גלויים לפניך לרחם עליהם. שהוא כאמור, שהמהלך במקום סכנה הוא בעת שהולך לעבור עבירה ח"ו, וזהו אפילו בשעה שהם פורשים לעבירה יהיו כל צרכיהם גלויים לפניך, פירוש שידמה להם כאילו אחד רואה אותם ותפיל עליהם אימתך ויראתך, שעל ידי זה יוכלו לבוא לידי תשובה ולעשות מאותה היראה המלובשת בחיצוניות יראה אמיתית לשוב אליך.

כאן לא מדובר על הרהור שעולה באדם מבפנים וגם לא על סיבה חיצונית שמונעת בפועל את העבירה, אלא על יראה דמיונית שנופלת עליו — כאילו מישהו רואה אותו, וכך הוא חושש מלחטוא. יראה זו היא על דרך דברי רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו לפני פטירתו:

וזהו יהי רצון שיהא מורא שמים כמורא בשר ודם, כאשר נופלת עליכם מורא של בשר ודם בעת שהוא פורש לעבירה ח"ו, שאז על ידי אותה היראה יהי רצון שתפול עליכם מורא שמים, על ידי שתסתכלו על פנימיות הדבר כאמור. וזהו כמורא, פי' כאשר אתם מתיראים מבשר ודם, שאז יהיה נקל לכם להחזיק ביראת אלהים המלובשת שם.

> באותו זמן ה', ה"אלוף", נעשה אצלו "אלף זעירא", מצטמצם לנוכחות לא גלויה, שעדיין קוראת לו ופועלת עליו

ואם כן, אף בעת שעושה עבירה נקרא עבר י"ה שמסתלק ממנו השי"ת ונקרא מפריד אלוף, מכל מקום בחי' היראה ההיא שנופלת עליו בעת שהוא הולך לעבירה היא בחי' צמצום יראתו ית' ואלהותו כביכול.

כפי שהוסבר בראשית אותה תורה, בחטא האדם הוא "נרגן מפריד אלוף"[נח], שמסלק־מעביר ממנו את הנוכחות הגלויה של ה', "אלופו של עולם". אכן, כפי שהוסבר בתורה דנן — על "ויקרא" — באותו זמן ה', ה"אלוף", נעשה אצלו "אלף זעירא", מצטמצם לנוכחות לא גלויה, שעדיין קוראת לו ופועלת עליו. לפי המוסבר כאן, הנוכחות הזו מתבטאת ביראה חיצונית שנופלת עליו.

ועל ידי זה שנופלת עליו באותו פעם היראה, אף שהיתה בלבושין החיצונים, מכל מקום בחי' יראת ה' היא; ועל ידי זה מתעורר לפעמים לתשובה אחר זה, שהטוב של היראה שנפל עליו בשעת העבירה יכול להביאו לידי תשובה. ונמצא שגם שם הוא צמצום אלהותו ית', אך שפותחין לו ליתן לו הבחירה בידו ע"י שנפסק משרשו שהוא הבורא ב"ה. והבן זה. ונמצא שמלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה.

כשאדם דבוק בה' הבחירה החפשית שלו פחות מורגשת — הוא עושה טוב מתוך גילוי האלקות. אבל בעת החטא, כשהחוטא נפסק משרשו ומסלק ממנו את ה', פותחים לו פתח לבחירה חפשית — מתברר שה' נמצא גם במקום אליו הוא נפל וקורא לו לשוב משם בתשובה.

המשך בעמ' 25 <<<

נו ראה תו"ח שמות ח"א קעט, ד. וש"נ. ראה לקו"ש חט"ו פרשת ויצא שיחה א ס"ה ובנסמן שם.

נז מאור עינים בראשית ד"ה "מסכת יומא ואמר ר' אלעזר מברכותיהן של צדיקים כו'".

נח משלי טז, כח.

המאיר לארץ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ. עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל. הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים...

נתבונן במשפט הפותח את גוף הברכה, "המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים".

בדרך הפשט, פירש האבודרהם: "המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים, על שם 'וְעַל מִי לֹא יָקוּם אוֹרֵהוּ'. ואם תאמר ומה מועלת האורה לארץ? דבשלמא לדרים עליה יש תועלת גדולה שיוצאים לעסקיהם. וי"ל שגם לארץ יש תועלת גדולה כמו האנשים שיוצאים לעסקיהם, כי השמש מגדל הצמחים והמתכות וממתיק לפירות כמו שנאמר וממגד תבואות שמש וגו'. ואמר ברחמים, כי הוא מביא לנו האורה בדרך רחמנות מעט מעט לא בפעם אחת כלה, כי הקם ממטתו אם רואה אור גדול אינו יכול לפתוח עיניו לראותו במהרה, כי קודם יעמוד שעה כמו סומא שלא יוכל להביט בו".

ולפי ביאורי החסידות[א]: יש כאן סדר מחכמה עד מלכות. "המאיר לארץ" — אור הוא חסד ("יהי אור" ביום הראשון של מעשה בראשית שכנגד החסד, "חסד לאברהם"[ב], "אברהם התחיל להאיר"[ג]) ו"המאיר" היינו החכמה שממנה יוצא אור החסד (החכמה בראש קו ימין ותחתיה החסד); הארץ היא המלכות, סוד האמונה, ו"המאיר לארץ" היינו שהמלכות מקבלת את הארת החכמה, "בחכמה יסד ארץ"[ד], וזאת "ברחמים" דהיינו דרך התפארת שפנימיותה רחמים והיא "הבריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה"[ה] (מכתר לדעת, לתפארת ולמלכות). **ארץ** נוטריקון "**אור** זרע **לצ**דיק"[ו] — הזריעה היא בארץ, סוד המלכות, כנסת ישראל מקור נשמות ישראל, "ועמך כלם צדיקים"[ז] (מצדיק עליון לצדיק תחתון). "לדרים עליה" היינו אהבה ויראה, **ד**חילו **ו**רחימו ר"ת **דר** ("דרים"), הבנים של הארץ־האמונה (כדברי רחל, סוד המלכות, "הבה לי בנים"). החכמה, מקור האור, היא יחסית בבחינת סובב והבנים הם בחינת ממלא, והרמז: "וְדַר וְסֹחֲרֶת"[ח] — "דר" דחילו ורחימו כנ"ל, ממלא כל עלמין, "וסוחרת" חכמה ("אשרי אדם מצא חכמה... כי טוב סחרה מסחר כסף"[ט]), סובב כל עלמין ("סביב" מתורגם "סחור סחור").

רמזי הביטוי

"**המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים**" —

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב אדר תשפ"ו.

א סדור מהרי"ד.
ב מיכה ז, כ.
ג שמות רבה טו, כ.
ד משלי ג, יט.
ה זהר ח"ג קפו, א ובכ"מ.
ו תהלים צז, יא.
ז ישעיה ס, כא.
ח אסתר א, ו.
ט משלי ג, יג־יד.

חמש מלים ובהן **כה** אותיות (חמש ברבוע), **יהי** אותיות, רמז ל"יהי" הראשון בתורה "**יְהִי** אוֹר"!

מתאים לסדר את המלים הללו בצורת 'השראה':

ה
מ א י
ר ל א ר ץ
ו ל ד ר י ם ע
ל י ה ב ר
ח מ י
ם

בדילוג שורות, **הרלארץליהברם** = 813 = "**וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר**"!

הדילוג השני, **מאיולדרים־עחמי** = 469, **ז** פעמים **זין**, מספר ה"שבת" ה־13, מספר התבות בשבעת ימי בראשית כנודע.

בתולה ובעולה

רמז נוסף: "**המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים**" ראשי תבות "**בעולה**" (למפרע) — רמז לפסוקים "לֹא יֵאָמֵר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאַרְצֵךְ לֹא יֵאָמֵר עוֹד שְׁמָמָה כִּי לָךְ יִקָּרֵא חֶפְצִי בָהּ וּלְאַרְצֵךְ **בְּעוּלָה** כִּי חָפֵץ ה' בָּךְ וְאַרְצֵךְ תִּבָּעֵל. כִּי יִבְעַל בָּחוּר בְּתוּלָה יִבְעָלוּךְ בָּנָיִךְ וּמְשׂוֹשׂ חָתָן עַל כַּלָּה יָשִׂישׂ עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ"[י]. פירש רש"י "בעולה, מיושבת", וברד"ק "בעולה, על דרך משל כי הארץ המיושבת דומה לאשה שיש לה בעל". התיישבות ישראל בארץ הופכת את הארץ מבתולה לבעולה. ובהקשר לברכת "יוצר אור": בתולה היא בחינת חשכת לילה ובעולה בחינת אור יום. בתולה היא בחינת אחור ובעולה בחינת פנים.

מכאן נרכיב את המשפט: **בתולה בחשכת לילה בעולה באור יום** = 1626 = **ב** פעמים 813 — "**ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור**" = "**ויבדל אלהים בין האור ובין החשך**", וד"ל!

י ישעיה סב, ד־ה.

המשך מעמ' 23 <<<

שלש הקריאות

משתי התורות עולה שיש שלש דרכים שה' קורא לאדם, בסוד הכנעה־הבדלה־המתקה[נט]:

הדרך הראשונה, "ויקרא אל משה" בלי שגלוי מי הקורא, היא הכנעה — יש לו בנפש חרטה ותשובה, הכנעה, בלי גילוי אלקות מובהק.

הדרך השניה, הממוצעת, בה נופלת עליו יראה כאילו מישהו רואה אותו היא הבדלה — היא מבדילה־מפרישה אותו מהחטא (והוא יכול וצריך לגלות את האלקות המתלבשת בתוך היראה החיצונית שנופלת עליו, כנודע שהתלבשות מקבילה להבדלה[ס]).

הדרך השלישית, בה ה' מונע ממנו באופן גלוי את החטא, היא כבר המתקה גמורה ומשמחת.

ובסוד הספירות: בשרש, כל תשובה שייכת לבינה, אבל ההמתקה היא מפנימיות בינה[סא], בעוד שמחיצוניות הבינה "מינה דינין מתערין"[סב]. ההכנעה שייכת להוד[סג] (כאשר "בינה עד הוד אתפשטת"[סד]), היראה שייכת לגבורה והשמחה שייכת לבינה. אם כן, שלש הקריאות הן בעצם בסדר של עליה בקו שמאל (שענינו עליה ממטה למעלה[סה]).

נט כתר שם טוב (קה"ת) אות כח.

ס ראה **בעתה אחישנה** פ"א; **הטבע היהודי** מאמר "המודעות העתידית" עמ' מג־מז. ובכ"מ.

סא שעה"כ קידוש ליל שבת דרוש א; דרושי סוכות ג; שער הפסוקים וישב; פע"ח שער השבת פי"ז ופכ"ד ושער יו"כ פ"א. ובכ"מ.

סב זהר ח"ב קעה, ב; ע"ח שי"ג פ"ח; שם שי"ד פ"ב.

סג ראה לדוגמה **שכינה ביניהם** פ"ה הערה ג. ובכ"מ.

סד ע"פ הקדמת תקו"ז ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד; שכ"ט פ"ח.

סה זהר ח"ג לט, א. ובכ"מ.

הסיפור החסידי

הרבי הרש"ב | הגסות נעלמה

רבי שלום דובער שניאורסאהן מליובאוויטש, האדמו"ר הרביעי בשושלת חב"ד, נולד להוריו, רבי שמואל שניאורסאהן – הרבי מהר"ש – והרבנית רבקה, ב־כ' בחשון תרכ"א. בברית המילה שלו נתן לו סבו, אדמו"ר הצמח צדק, את הכינוי רש"ב. לאחר פטירת אביו קבל עליו את הנשיאות באופן חלקי, ולאחר 11 שנים באופן מלא. הקים את ישיבת 'תומכי תמימים' בליובאוויטש וכן את ישיבת 'תורת אמת', תחילה בחברון ואח"כ בירושלים. הסתלק ביום ב' ניסן שנת פר"ת ונטמן בבית העלמין ברוסטוב. את מקומו מילא בנו יחידו הרבי הריי"צ. נודע באריכות ועומק דברי החסידות שלו וכונה 'הרמב"ם של החסידות'. בין ספריו הידועים: המשך תער"ב, המשך תרס"ו, קונטרס העבודה, קונטרס 'ומעין' וקונטרס 'עץ החיים'.

סיפר הרבי הריי"צ: הסדר בקבלת תלמידים חדשים בישיבת "תומכי תמימים" היה, שלאחר שסיימו קבלת התלמידים היו מסדרים רשימה מפורטת של התלמידים שנתקבלו. כמנהל הישיבה, הייתי מכנים את הרשימה אל אבי בצירוף הרצאה כללית ופרטית בפירוט דעותיהם של חברי ועד הבחינה הגלוי ושל חברי הועד החשאי אודות כל תלמיד בנפרד. אבי היה מתעניין לדעת כל הפרטים ביחס לכל תלמיד ותלמיד.

כשהגיע לתלמיד מסוים, התעניין בו אבי באופן מיוחד, שכן הבחור היה בעל כשרונות טובים — אך לפי הרצאת הועד המבקר החשאי, צויין שאותו בחור הנו בעל מדות גסות וגם פניו אינן עדינות ביותר. אבי חשב רבות, ולאחר מכן אמר שיש לקבלו כתלמיד אך לקחת אותו חזק בידיים. מיד לאחר אישור רשימת התלמידים, במחצית חודש חשון בערך, הוצאתי עבור תלמיד זה סדר חמור מיוחד, ולמשגיחים על סדרי הנגלה והחסידות הוריתי להשגיח עליו במיוחד. כך נמשך הדבר במשך כל החורף.

בתחילת האביב, כשהיו צריכים להתחיל בבירור החטה לשמורה, כותב לי אבי באחד ממכתביו, להטיל על אותו תלמיד את כל העבודה הקשה הקשורה בהכנות לשמורה ושאכתוב לו כיצד מתבצעת אצלו העבודה, שכן באותה שנה היה על אבי להגיע לליובאוויטש ימים ספורים בלבד לפני פסח. מחוץ למדווח במכתבים, גם כששב אבי לליובאוויטש, התעניין ביחוד אודות אותו תלמיד.

קיימתי את כל ההוראות בהידור. כל העבודות הקשות בבירור החטים, בהעמדת הריחיים של יד ובטחינה עצמה, העמסתי על התלמיד האמור, עד שבמשך שני שבועות לא היה לו רגע מנוחה, לא היה לו לא יום ולא לילה והכל היה בסדר מסודר, שלא ירגיש שמתבצעת כאן הוראה מסוימת. כך היה גם באפית המצה, בהכשרת המאפיה שלפניה ובליל בדיקת חמץ.

כשסיימו את כל העבודות, קראתיו אלי בשעה חמש בערב, וציוויתי עליו שילמד היטב את המאמר "ששת ימים" שב"סידור עם דא"ח", ולמחר — יום ראשון של פסח — יבוא אלי בשעה שבע בבוקר ואלמד אתו את המאמר. ידעתי שהוא אחד הממונים

נערך ע"י יהודה הס.

על שולחנות הסדר ב"זאל [בית המדרש] הגדול", ועד לאחרי הסדר, שבודאי יימשך עד לשעה שתים אחרי חצות, לא יהיה לו אפילו רבע שעה פנאי ללמוד. כל העניין היה כדי לראות עד כמה נוגע לו לימוד החסידות.

בשעה שבע בבוקר, היה המאמר קלוט במוחו, לפי ערך ידיעתו אז בחסידות. למדתי אתו עד לשעה שמונה. כשנכנסתי אחר כך אל אבי וסיפרתי לו ככל האמור, היה שבע רצון ואמר לי, נטענו בעזה"י אילן עושה פרי, הריני מקווה שהוא יהיה טופח על מנת להטפיח, ואם כי יעבור עוד זמן רב הרי סוף סוף יהיו ענפיו מרובים עם פירות רבים וגידולי גידולין.

באחרון של פסח, בשעת סעודת החג אצל תלמידי הישיבה ב"זאל הגדול", אמר לי אבי (בהצביעו על הבחור הנ"ל בלי שיבחינו בכך): יוסף יצחק! ראה פעולת זיעה של מצווה! הוא הרי קיבל פנים אחרות לגמרי. הגסות הוסרה, ונראים פני אדם.

(ליקוטי דיבורים א')

מה פשר האבחון שנערך לבחור? ואיך בעצם המסלול המפרך שינה אותו? ניתן להבין זאת על פי פתגם קצר וחריף המובא בלוח היום יום:

"דער וואס איז נידעריג און גראב הערט ניט אן די אייגענע גראבקייט און נידעריקייט — מי שהוא נחות וגס אינו חש בגסותו ובנחיתותו". "גראבקייט" היא גסות רוח — ביטוי של גאוה וישות. לעומת זאת "נחיתות" איננה רק מצב טבעי של נשמה במדרגה נמוכה, אלא מצב שבו האדם משפיל עצמו לתאוה, יורד ממעלתו הראשונה למען חשק נמוך.

על פי החסידות, שני אלו הם אבות הטומאה בנפש. התאוה מטמאת ומטמטמת את הלב — האדם נוהג כבהמה, "רוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ"; והגאוה מטמטמת את המח — פוגעת באדם שבו, ומסלפת את הרוממות הרוחנית לכדי יהירות ריקה.

בדרך כלל, וכנראה כך היה גם בסיפור שלנו, הגסות והנחיתות מולידות זו את זו ומטפחות זו את זו: הגאווה מצדיקה את השקיעה בתאוות, בטענה ש"מגיע לי", ואילו השקיעה בתאוות מסמאת את העיניים מלראות את הפחיתות שבדבר — וממילא מתעצמת הגאווה.

מה עושים?

את תיקון הגאוה והתאוה, ניתן לראות אצל שני המאורות הגדולים: הבעל שם טוב ורבי שניאור זלמן מליאדי.

אדמו"ר הזקן אמר כי עיקר שליחותו היא ביטול — העמקת הדעת בגדולת ה' כדי לבטל את הישות, האגו. זהו תיקון הגאוה. הבעל שם טוב בא בעיקר לתקן את התאוה, ולהפוך אותה לתאוה קדושה — חשק עז לאהבת ה' ויראתו, לתורה, מצוות ונתינה לזולת.

ככלל, דרך הבעל שם טוב היא עבודת הצדיקים, דרך של אתהפכא — הפיכת הרע לטוב, ואילו דרך אדמו"ר הזקן היא אתכפיא — מלחמה ושבירה של הגאווה, השייכת גם למי שהוא "הלוואי בינוני". אך יש לזכור: אדמו"ר הזקן הקפיד שלא לשבור אפילו חפצים דוממים, אלא רק לפרק אותם במידת הצורך. גם כאשר נלחמים בגאווה ניתן לעשות זאת בדרך של פירוק עדין, ולא כח ברוטלי.

גם בסיפור שלנו, לכאורה, הנהגת הרש"ב עם אותו תלמיד נשמעת כדרך של שבירה: עבודות קשות, חוסר מנוחה, ניסיון קשה בליל פסח כאשר ציווה עליו ללמוד מאמר חסידות למרות שאין לו זמן. אבל שני דברים מבדילים בין שבירת הלב הנחוצה לדריסה עצמית: ראשית, הרבי הרש"ב זיהה את יכולותיו הגבוהות של הנער — שאכן הצדיק את הציפיות ועמד בכל המבחנים. ושנית — המטרה לא היתה שבירה לשמה, אלא "לראות עד כמה נוגע לו לימוד החסידות."

הבחור היה צריך לעבור מצב שבו אין מקום לגאווה וכבוד עצמי — עייפות, עבודה קשה, ציות וויתור על הנוחות. בתוך מצב כזה מתברר אם יש בו רצון אמיתי — אם לימוד החסידות נוגע לו. כאשר הגיע בבוקר יום טוב והמאמר היה מוכן במוחו, התברר שהנקודה הזו קיימת בו באמת.

(ר"ח אלול ע"ז, השלמה מרשימת הרב)

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

כיסוי פני זעיר-אנפין

בשער מוחין דצלם (אוצרות חיים פרק ד') מוסבר שנה"י דאמא לא מכסים על פני הז"א מטעם מסוים שמסביר שם, ובשער הארות זו"ן פרק א' מוסבר שלאה-דור המדבר לא עולה מעל החזה של ז"א כי לא טוב היות פני הז"א מכוסים. השאלה היא מדוע האריז"ל לא מביא את הטעם הזה גם בשער מוחין דצלם בהסבר של מדוע נה"י דאמא לא מכסים על פני ז"א? בנוסף, אודה לרב איך יבאר את העניין הזה באותיות של חסידות.

מענה:

בשער מוחין דצלם מסביר האריז"ל למה הנה"י חדשים של תבונה נמשכים דרך האחור דז"א ולא דרך הפנים, כדי לא לכסות את פני ז"א לאפשר שכאשר תכפוף תבונה את ראשה היא תוכל להסתכל ישירות בפני ז"א. היינו שמדובר בהשפעה מתבונה לז"א ונותן טעם למה הנה"י חדשים נמשכים דוקא דרך האחור. משא"כ בשער הארות זו"נ מדבר בענין הסתכלות פני ז"א למטה ומסביר למה פרצוף דור המדבר לא עולה כנגד פני ז"א (לעמוד מאחורי פני יעקב, כמו לאה העיקרית ביחס לפרצוף ז"א) שבכך היו מכסים את פניו ולא היה יכול להאיר את פניו, אור פני מלך, למטה. היינו שבכל מקום הטעם מתאים לנושא המדובר שם, כאן לאפשר את אמא להסתכל — להשגיח — על בנה, וכאן לאפשר לאיש להסתכל — להשגיח — על אשתו (ועל כללות המציאות שתחתיו) ופשוט.

ובענין דור המדבר היינו 'לאה' בשם המושאל כפי שמסביר שם, ש'לאה' זו יוצאת מהארת יסוד אבא המאיר דרך פרצוף ז"א (מהחזה ולמטה) להאציל פרצוף יעקב, ולא ללאה העיקרית העומדת מאחורי ז"א עד החזה היוצאת מיסוד התבונה. ובלשון החסידות, לאה (העיקרית) היינו מדת הענוה, סוד "עקב ענוה יראת ה'" (עקבי לאה המתלבשים בראש רחל-ענוה ביראה). אך ה'לאה' שהיא סוד דור המדבר, העומד מאחורי פרצוף יעקב (באויר שבין ישראל-ז"א, ליעקב) היינו סוד ההכנעה בנפש, ולכן היא מכניעה את עצמה (בפני פני ז"א) ועומדת מאחורי החזה דיעקב ולמטה. והרמז — **לאה-ענוה לאה-הכנעה** = **שמחה**, כללות ענין פרצוף לאה, "אם הבנים שמחה" (וכן **ענוה ויראה** = **שמחה**, שמירה באה ההכנעה והשפלת שיעור הקומה — מ"עבדו את ה' ביראה" באים ל"עבדו את ה' בשמחה" [מתוך ענוה], וד"ל).

מסע רוחני

אחרי שנים של רצון וצפיה, הגעתי למסע בהודו במטרה להתחבר לעצמי, להוולד מחדש ולהתחבר לה' יתברך ש"אין עוד מלבדו". ב"ה הגעתי לבית חב"ד וזכיתי ללמוד לא מעט חסידות, אבל אני עדיין מרגיש שיש לי מעצור פנימי ויותר מדי חישובים חיצוניים, במקום לצלול פנימה ולהתחבר לעומקים. אודה לרב באם יתן לי כיוון וחיזוק למסע הרוחני שלי.

מענה:

כתוב "התנערי מעפר קומי" — כשמישהו אחר מנער את התרנגול זה לא עוזר (ורק כואב לו) אבל כשהוא מנער את עצמו אזי בבת אחת, בניעור אחד, בכיף, הוא מתנער מכל האבק והעפר שעליו ומתקיים

המדור מוקדש לזכות החיל בצבאות ה'
מנחם מענדל יהושע שי' **מויאל** לרגל יום ההולדת
– **א' ניסן**. שיגדל להיות **ח**סיד, **י**ר"ש **ו**למדן

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

פָּרָשַׁת פָּרָ"ה

שָׁלוֹם יְלָדִים!

בְּיוֹם שִׁשִּׁי הָאַחֲרוֹן, ב נִיסָן, חָל יוֹם הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל הָרַבִּי הָרָשָׁ"ב, רַבִּי שָׁלוֹם דּוֹב בֶּער, הָרַבִּי הַחֲמִישִׁי בַּחֲסִידוּת חַבָּ"ד. מַשְׁמָעוּת הַמִּלָּה 'הִסְתַּלְקוּת' הִיא עֲלִיַּת הַנְּשָׁמָה כְּלַפֵּי מַעְלָה, לְגַנְזֵי מְרוֹמִים, וּמִמֵּילָא הַשִּׂמְחָה בְּיוֹם זֶה — וּכְמוֹ בְּכָל יוֹם הִלּוּלָא שֶׁל צַדִּיק — הִיא עַל עֲלִיָּה נוֹסֶפֶת. הָרַבִּי הָרָשָׁ"ב לֹא זָכָה לַאֲרִיכוּת יָמִים מֻפְלֶגֶת, הוּא הִסְתַּלֵּק בְּגִיל שִׁשִּׁים, וְלָכֵן הֶחָלָל שֶׁהוֹתִיר עָשָׂה רֹשֶׁם חָזָק. מִשּׁוּם כָּךְ הָיָה חָשׁוּב לוֹ לְהַדְגִּישׁ לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ בְּאָזְנֵי הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ: "אֲנִי עוֹלֶה לְמַעְלָה, אֲבָל מַשְׁאִיר לָכֶם אֶת הַכְּתָבִים שֶׁכָּתַבְתִּי".

וְאָכֵן, כִּתְבֵי הַחֲסִידוּת הָרַבִּים שֶׁהִשְׁאִיר הָרַבִּי אַחֲרָיו הֵם מֵהָעֲמֻקִים בְּיוֹתֵר, אֲבָל יַחַד עִם זֹאת מִצְטַיְּנִים בִּבְהִירוּת שֶׁל הַסְּבָרָה, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁהַכְּנוּי שֶׁדָּבַק בּוֹ הוּא 'הָרַמְבָּ"ם שֶׁל הַחֲסִידוּת'. אֶת הַמָּדוֹר הַשָּׁבוּעַ נַקְדִּישׁ לַסִּפּוּרִים אוֹדוֹת דְּמוּתוֹ הַמְיֻחֶדֶת.

בֶּגֶדְלָם שֶׁל גְּדוֹלִים

נַתְחִיל עִם סִפּוּר לֵדָתוֹ. אִמּוֹ שֶׁל הָרַבִּי וְאֵשֶׁת הָרַבִּי מָהָר"ש, הָרַבָּנִית רִבְקָה, הָיְתָה גַּם הִיא אִשָּׁה גְּדוֹלָה וּמְיֻחֶדֶת. הִיא עַצְמָהּ הָיְתָה נֶכְדָּתוֹ שֶׁל אַדְמוֹ"ר הָאֶמְצָעִי, כָּךְ שֶׁסִּפּוּרִים רַבִּים עַל תּוֹלְדוֹת הַחֲסִידוּת שֶׁעָבְרוּ בַּמִּשְׁפָּחָה הִגִּיעוּ אֵלֵינוּ דַּרְכָּהּ. לַיְלָה אֶחָד מוֹפִיעִים בַּחֲלוֹמָהּ שְׁתֵּי דְּמוּיוֹת מֵעוֹלָם הָאֱמֶת — אַדְמוֹ"ר הָאֶמְצָעִי (סַבָּא שֶׁלָּהּ) וּבִתּוֹ (שֶׁהִיא אִמָּא שֶׁלָּהּ) — וְכָךְ צִוּוּ עָלֶיהָ: "עָלַיִךְ וְעַל בַּעֲלֵךְ לִכְתֹּב סֵפֶר תּוֹרָה". לְצִוּוּי זֶה הָרַבִּי

>>>

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

בו "תתחדש כנשר נעורייכי", הוא נעשה נער-נאוה.
כתוב "הנותן לשכוי בינה", ויש שני פירושים מהו שכוי — או תרנגול או לב האדם (שכוי לשון סוכה, רואה, עין השכל שבלב). על השכוי להבין שרק הוא יכול וצריך לנער את עצמו ואז "ישועת ה' כהרף עין"!

הוֹסִיף בְּרָכָה: "יִוָּלֵד לָךְ בַּשָּׁנָה הַבָּאָה בֵּן שֶׁיָּאִיר אֶת הָעוֹלָם בְּאוֹר הַתּוֹרָה".

אֶת הַחֲלוֹם הַזֶּה שָׁמְרָה הָרַבָּנִית בְּלִבָּהּ, אֲבָל כַּעֲבֹר כַּמָּה שָׁבוּעוֹת שׁוּב חָזְרוּ שְׁתֵּי הַדְּמוּיוֹת וְהוֹפִיעוּ בַּחֲלוֹם, אֶלָּא שֶׁהַפַּעַם הִתְלַוְותָה אֲלֵיהֶם דְּמוּת נוֹסֶפֶת שֶׁלֹּא הָיְתָה מֻכֶּרֶת לָהּ, אִישׁ זָקֵן וּנְשׂוּא פָּנִים. תּוֹךְ כְּדֵי הַחֲלוֹם הֵבִינָה הָרַבָּנִית שֶׁמְּדֻבָּר בְּאָבִיו שֶׁל סָבָהּ, אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן. שׁוּב חָזְרוּ הַשְּׁנַיִם עַל הַבַּקָּשָׁה: "עָלַיִךְ וְעַל בַּעֲלֵךְ לִכְתֹּב סֵפֶר תּוֹרָה", וְשׁוּב בֵּרֵךְ אוֹתָהּ סָבָהּ, אַדְמוֹ"ר הָאֶמְצָעִי, אֶלָּא שֶׁהַפַּעַם הוֹסִיפָה הָאֵם וּבִקְּשָׁה מֵאַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן שֶׁיְּבָרֵךְ גַּם הוּא אֶת הַיֶּלֶד שֶׁיִּוָּלֵד, וְכָךְ הָיָה.

בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה שִׁתְּפָה הָרַבָּנִית אֶת בַּעֲלָהּ, הָרַבִּי מָהָרָ"שׁ, בְּדְבַר הַחֲלוֹם וּבַהוֹרָאָה שֶׁקִּבְּלָה בּוֹ. הָרַבִּי הִתְיַחֵס בִּרְצִינוּת רַבָּה לַחֲלוֹם וְאַף שִׁתֵּף בּוֹ אֶת אָבִיו, הָרַבִּי הַצָּמַח צֶדֶק. הָרַבִּי הוֹרָה לָהֶם לְקַיֵּם אֶת הַדְּבָרִים, אֶלָּא שֶׁבִּקֵּשׁ שֶׁהַדָּבָר יֵעָשֶׂה בְּצִנְעָה, בְּחֵיק הַמִּשְׁפָּחָה וּלְלֹא כָּל פִּרְסוּם, כָּךְ שֶׁאַף אֶחָד לֹא יֵדַע מִכָּךְ — "דְּבָרִים שֶׁבָּאִים מִמָּקוֹם מְאֹד גָּבוֹהַּ צְרִיכִים זְהִירוּת יְתֵרָה, כָּךְ שֶׁיֵּרְדוּ לָעוֹלָם בְּצוּרָה מְתֻקֶּנֶת". כַּעֲבֹר שָׁנָה, עִם סִיּוּם כְּתִיבַת הַסֵּפֶר, נוֹלַד הָרַבִּי הָרָשָׁ"ב.

שֵׁם שׁוֹפְכִים חֲסִידוּת

אַחַד הַדְּבָרִים הַחֲשׁוּבִים שֶׁיָּזַם הָרַבִּי הוּא אֶת הַקָּמַת יְשִׁיבַת "תּוֹמְכֵי תְּמִימִים". עַד לְיָמָיו לָמְדוּ בַּיְשִׁיבוֹת הַיְחִידוֹת שֶׁהָיוּ קַיָּמוֹת אֶת תּוֹרַת הַנִּגְלֶה — גְּמָרָא וַהֲלָכָה, שָׁ"ס וּפוֹסְקִים. הָרַבִּי קָבַע בַּיְשִׁיבָה סֵדֶר יוֹם חֲסִידִי הַכּוֹלֵל לִמּוּד חֲסִידוּת וּתְפִלָּה בַּאֲרִיכוּת עִם הֲכָנָה רְאוּיָה. אֶת בְּנוֹ, הָרַבִּי הָרָיָ"צ, מִנָּה הָרַבִּי לְמְנַהֵל חִנּוּכִי וּתְשׁוּמֶת הַלֵּב שֶׁלָּהֶם עַל כָּל תַּלְמִיד הָיְתָה מֻקֶּדֶת, מִלְּבַד הַהִתְקַדְּמוּת בְּלִמּוּד, עַל הַהִתְקַדְּמוּת הַפְּנִימִית בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וּבְאַהֲבַת ה'.

אֵרַע שֶׁבִּקֵּשׁ בָּחוּר לְהִתְקַבֵּל לַלִּמּוּד בַּיְשִׁיבָה, אֲבָל הָרַבִּי הִבְחִין וְזִהָה שֶׁמִּדּוֹתָיו לוֹקוֹת בְּגַסּוּת, וּכְדֵי לְלַמֵּד "דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים" (חֲסִידוּת) בָּאֹפֶן הָרָאוּי עָלָיו לְהִתְעַדֵּן קֹדֶם לָכֵן. הַיָּמִים הָיוּ יְמֵי נִיסָן הָעֲמוּסִים הֲכָנוֹת לְקִרַאת חַג הַפֶּסַח. הָרַבִּי פָּנָה לִבְנוֹ וְהוֹרָה לוֹ: "הַעֲסֵק אוֹתוֹ בִּטְחִינַת הַחִטִּים לַאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת. דְּאַג שֶׁיִּתְאַמֵּץ כַּהֶגֶן, שֶׁזּוֹעָה שֶׁל קְדֻשָּׁה תֵּצֵא מִמֶּנּוּ". כַּעֲבֹר שָׁבוּעַיִם, בְּחַג הַפֶּסַח, קָרָא הָרַבִּי לִבְנוֹ, תּוֹךְ שֶׁהוּא מַצְבִּיעַ עַל אוֹתוֹ תַּלְמִיד, וְאָמַר לוֹ בְּקֹרַת רוּחַ: "רְאֵה יוֹסֵף יִצְחָק מָה נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ. הוּא הִשְׁתַּנָּה לְגַמְרֵי...".

פַּעַם הִגִּיעַ לְבַקּוּר בַּיְשִׁיבָה יְהוּדִי שֶׁלֹּא הִסְתִּיר אֶת הִתְפַּעֲלוּתוֹ בְּאָזְנֵי הָרַבִּי הָרָשָׁ"ב: "אֵיזוֹ יְחִידוּת! יְשִׁיבָה שֶׁמְּלַמְּדִים בָּהּ גַּם חֲסִידוּת!". הָרַבִּי הָרָשָׁ"ב הֵגִיב לִדְבָרָיו: "כָּאן לֹא מְלַמְּדִים חֲסִידוּת, כָּאן שׁוֹפְכִים חֲסִידוּת!".

כָּךְ מְגַדְּלִים אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל

פַּעַם אַחַת נִכְנַס בְּנוֹ, הָרַבִּי הָרָיָ"צ,

לְבַקֵּר אֶת סָבְתּוֹ, הָרַבָּנִית רִבְקָה, בְּחַדְרָהּ. הַסָּבְתָּא כִּבְּדָה אֶת הַיֶּלֶד, שֶׁהָיָה אָז בֶּן שְׁמוֹנֶה, בַּאֲבַטִּיחַ טָרִי וּמָתוֹק. הַיֶּלֶד יָצָא בְּשִׂמְחָה מֵהַחֶדֶר עִם הַמָּנָה הַטְּעִימָה וְהִצְטָרֵף לַחֲבֵרָיו שֶׁשִּׂחֲקוּ בְּאוֹתָהּ עֵת בֶּחָצֵר, תּוֹךְ שֶׁהוּא חוֹלֵק עִמָּם אֶת מְנַת הָאֲבַטִּיחַ. בַּחֲלוֹן עָמַד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָרַבִּי הָרָשָׁ"ב וְהִתְבּוֹנֵן בִּתְשׁוּמֶת לֵב בְּהִתְנַהֲגוּתוֹ שֶׁל בְּנוֹ יְחִדּוֹ. לְכְאוֹרָה הָיָה עָלָיו לִשְׂמֹחַ, שֶׁכֵּן הַיֶּלֶד לֹא שָׁמַר אֶת הָאֲבַטִּיחַ לְעַצְמוֹ, אֶלָּא חִלֵּק מִמֶּנּוּ לַחֲבֵרָיו, אֲבָל הָרַבִּי הִתְבּוֹנֵן פְּנִימָה, בָּעֹמֶק. הוּא זָהָה שֶׁהַיֶּלֶד עוֹשֶׂה זֹאת, אֲבָל לֹא בְּלֵב שָׁלֵם, אֶלָּא יוֹתֵר מִתּוֹךְ חֹסֶר בְּרֵרָה.

מְאֻחָר יוֹתֵר, כְּשֶׁחָזַר הַיֶּלֶד לַבַּיִת, קָרָא לוֹ אָבִיו לְחַדְרוֹ. "יוֹסֵף יִצְחָק, לֹא כָּךְ יֵשׁ לְנַהֵג. רָאִיתִי עַל הַפָּנִים שֶׁלְּךָ... מִי שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁכָּל מָה שֶׁהוּא מְקַבֵּל בָּא מִלְּמַעְלָה — נוֹתֵן וּמְחַלֵּק בְּלִי חֶשְׁבּוֹן. לַחֲבֵרִים יֵשׁ לְחַלֵּק מִתּוֹךְ עַיִן טוֹבָה, וַחֲלֻקָּה שֶׁלֹּא מִכָּל הַלֵּב הִיא עַיִן רָעָה...".

הַדְּבָרִים הַתַּקִּיפִים, שֶׁנֶּאֶמְרוּ עַל יְדֵי הָרַבִּי בִּנְעִימוּת וּבְטוּב טַעַם, גָּרְמוּ לַיֶּלֶד לְהִתְרַגֵּשׁ, לִפְרֹץ בִּבְכִי וּלְהָקִיא אֶת כָּל מָה שֶׁאָכַל...

אִמּוֹ, הָרַבָּנִית שְׁטֶערְנָא שָׂרָה, אֵשֶׁת הָרַבִּי, שֶׁשָּׁמְעָה אֶת בְּכִי בְּנָהּ הִגִּיעָה לַמָּקוֹם וּמִיָּד הֵבִינָה. "מָה אַתָּה רוֹצֶה מֵהַיֶּלֶד?", שָׁאֲלָה אֶת הָרַבִּי, "הוּא בְּסַךְ הַכֹּל יֶלֶד". "כָּךְ יִלְמַד הַיֶּלֶד מַהִי עַיִן טוֹבָה, מַהִי עַיִן רָעָה וְיֵדַע לְהַבְחִין בֵּינֵיהֶן", עָנָה הָרַבִּי. לְיָמִים, כְּשֶׁגָּדַל הַיֶּלֶד וְנַעֲשָׂה רַבִּי, אָמַר: "זֶהוּ חִנּוּךְ אֲמִתִּי, כָּךְ מְחַנְּכִים יֶלֶד לְלֵב טוֹב, לְעַיִן טוֹבָה וּלְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית"!

שֶׁנִּזְכֶּה לָלֶכֶת לְאוֹרוֹ וּבִדְרָכָיו!

שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

כ"ץ

המשך מעמ' 17 <<<

ובלילה העיקר הוא שם א־דני[יב]. היו יחידי סגולה שהתבוננו בכל שעה משעות היום בצירוף המיוחד לה (ועד שמסופר ששעונו של אדמו"ר הזקן היה מכוון לפי הצירופים העליונים[יג]). נשמה שלמה המחוברת לה' דרך התורה יכולה להתחבר ישירות על ידי ריכוז בכל אחד מ־24 ספרי התנ"ך בכל אחת מ־24 שעות היממה. המצב האידיאלי יכלול חזרה על כל אחד מ־24 ספרי התנ"ך, כל אחד מ־24 הצירופים של אדנ־י וכל אחד מ־24 התכשיטים המעטרים את הכלה, תוך זיכרון שאנו הכלה של ה'.

יב ראה מבו"ש ש"ג ח"ב פ"ה ובתניא פמ"א.

יג ראה בית רבי ח"א פט"ו הערה טו. וראה בתניא שבהערה הקודמת שמי שלומד הרבה שעות רצופות ראוי לו להפסיק פעם בשעה ולהתבונן התבוננות בתכלית הלימוד – שיהיה לימוד "לשמה" – "כי בכל שעה ושעה היא המשכה אחרת מעולמות עליונים להחיות התחתונים והמשכת החיות שבשעה שלפניה חוזרת למקורה [בסוד רצוא ושוב שבס' יצירה] עם כל התורה ומעשים טובים של התחתונים כי בכל שעה שולט צירוף אחד מי"ב צירופי שם הוי"ה ב"ה בי"ב שעות היום וצירופי שם אדנ"י בלילה כנודע".

אתה מקשיב להוראות? בנוסף להוראות פיקוד העורף...

האויר סביבנו מלא בהוראות (**הוראה** בגימטריא **אויר**!). המוסכמות החברתיות, חוקי המדינה, האוירה השולטת בכלי התקשורת, העצות של הסובבים אותנו וגם ההדרכות של מורי־הדרך שלנו — כל אלו הם הוראות המכוונות את מעשינו, במודע ובלא־מודע.

כדי להתמודד עם ההוראות הפחות־טובות, ולא להיכשל בדרך, עלינו להיות קשובים להוראות החשובות באמת — הוראות ה' יתברך. את ההוראות הללו אנחנו מקבלים, לכל לראש, מהוראות תורת־משה, להן עלינו להאזין מתוך ניצוץ משה שבתוכנו, כדי שיתיישבו היטב על דעתנו ולבנו. אבל ההוראות האלקיות נמצאות גם 'באויר' — ה' קורא לכל יהודי באופן סמוי, בהרהורי חרטה ותשובה שנופלים בלבו, וגם בהשגחה הפרטית וב'סיבות' באמצעותן הוא מכוון את אורחות חייו. ההקשבה להוראות ה', מתוך מודעות לאהבתו ולרחמיו, תביא אותנו לתשובה ולגאולה.

שני השיעורים המרכזיים בגליון השבוע עוסקים בהדרכה מצילת־החיים הזו: שיעור במסכת הוריות, שקורא מחדש את פרשת החטאות, מפענח את ההוראות שגורמות לנו לחטוא ומצביע על השינוי בדרך התוכחה וההנהגה מדור לדור, ושיעור במאור עינים, שמגלה לנו איך ה' קורא לנו גם כשאנחנו במקומות החשוכים ביותר ומוציא אותנו מאפילה לאורה.

להצטרפות למפיצי נפלאות:
itiel@pnimi.org.il
bit.ly/niflaot-85
052-4295164 או סְרקו:

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים